

D A T I N A

REVISTĂ LUNARĂ EDITATĂ DE CENTRUL CULTURAL JUDEȚEAN CONSTANȚA „TEODOR T. BURADA”
AL CONSILIULUI JUDEȚEAN CONSTANȚA

FONDATA ÎN 1991
SERIE NOUĂ. ANUL I, NR. 4, APRILIE 2014

DATINA, fondată în 1991, serie nouă,

Revistă lunară editată de Centrul cultural județean Constanța

„Teodor T. Burada” al Consiliului Județean Constanța

ISSN 1221-2253

Director

Prof. Doina VOIVOZEANU

Redactor șef

Aurelia LĂPUȘAN

Redactori

**Adina BOCAI, ANA-Laura PARFINOV,
Laura CALOEAN**

Contabil șef: **Alina ONEL**

Tehnoredactor: **Gabriel VOICU**

Copyright text și fotografii © Centrul cultural județean Constanța “Teodor T.Burada”

Copyright prezentare grafică © 2014 Editura Datina

Iconografie: arhiva Centrului și colecții particulare

Tiparul FOTO STORY SRL Constanța, bdul Alex.Lăpușneanu nr.163 fotoartagfa@yahoo.com

Centrul cultural județean Constanța „Teodor T. Burada” - Constanța

Bd. Tomis nr. 110

Tel./Fax: 0241 61 92 93

E-mail:office@scoalaarte.ro

Bd. I.C. Bratianu nr. 68

Tel: 0241 61 88 42

E-mail:cultural2@scoalaarte.ro

Se distribuie gratuit

CUPRINS

3 Un gest de nobilă recuperare din patrimoniul cultural

5 Poveștile din satul cu nume de fecioară:
MIREASA

8 Din lada cu zestre a satelor dobrogene:
VULTURU

10 Refacerea unui vis neîmplinit

12 Profesorul Ion Zamfirescu din Carvăn revine la Datina

15 Profesorul de acordeon Cristache FERARU:
„Dacă m-aș mai naște odată, aș face tot asta!”

20 90 de ani de la apariție

TOMIS, un reper în presa teologică dobrogeană

21 Teotim, un sfânt tomitan

22 Sfântul Mare Mucenic Gheorghe,
purtătorul de biruință

23 Dobrogeni în lume
Recucerirea timpului pierdut

25 Folclor nou, trecut prin sita cenzurii

26 Germanii dobrogeni – Cartea de-acasă

29 Constructul identității naționale la
început de secol XX

32 Comemorare. Ion Marin Sadoveanu

Un gest de nobilă recuperare din patrimoniul cultural

O întâmplare fericită împlinește astăzi visul formulat chiar de la înființarea Centrului cultural județean Constanța „Teodor T.Burada: recuperarea și relansarea operei de pionierat a patronului nostru spiritual.

Astfel, se află sub tipar ediția anastatică a primei lucrări folclorice referitoare la cultura populară locală, realizată de Teodor Burada în 1880, numită O călătorie în Dobrogea. Cele câteva exemplare păstrate cu sfințenie în colecțiile unor biblioteci centrale nu mai sunt într-o stare corespunzătoare și necesitau fonduri mari pentru a fi scanate și reproduse, filă cu filă.

Din fericire, un exemplar cu autograf aparținând fondului de carte donat de marele om de cultură V.A.Urechia orașului natal, Galați, se află și astăzi într-o excelentă stare de conservare în patrimoniul documentar al bibliotecii județene gălățene. Un minunat colectiv de bibliografi, conduși cu dăruire și competență de dr.Ilie ZANFIR, directorul instituției, ne-a facilitat transferul de informație de pe exemplarul original într-o variantă de transcriere identică, respectând fondul de literă, ortografia, grafica de pagină, formatul. La gestul nobil al oamenilor de cultură gălățeni, cărora le datorăm recunoștința noastră, se adaugă eforturile și profesionalismul colectivului tipografiei Fotostory SRL Constanța, condus de dna Mariana CAMBURU. În curând, vom putea, deci, răsfoi cartea necenzurată, originală a etnografului Teodor T.BURADA.

Este cunoscut faptul că Teodor T.BURADA a lăsat o operă fundamentală în mai multe domenii: folclor, muzicologie, istorie, arheologie, teatrologie. Pentru cei din spațiul danubiano-pontic meritul cel mai mare al lui BURADA se materializează în efortul de a colinda 16 sate dobrogene abia eliberate de sub administrația otomană, și a aduna într-o lucrare unică, de referință pentru etnografia românească, date despre tradițiile și obiceiurile locului. Localitățile colindate de Burada sunt: Ostrov, Buceag, Perjoaia, Satu Nou, Oltina, Beilic, Kuzgun, Mîrlean, Vlahkioi, Rasova, Cochirleni, Seimenii Mari, Seimenii Mici, Topalu, Somova, Niculițel. De aici a cules un Plugușor, 18 colinde, 17 balade, denumite de el ca și Vasile Alecsandri „Cîntice bătrînești”, 9 doine, 18 strigături, 3 bocete, 5 descântece.

Burada era, la acel timp, o personalitate cu valențe enciclopedice: violonist-concertist în țară și străinătate, profesor de teorie și solfegiu, primul profesor de violină al Conservatorului înființat în 1860, de Cuza și Kogălniceanu. Își desăvârșise pregătirea profesională mai întâi la Școala militară de artilerie din Iași, 1857, apoi urmase cursurile Academiei Mihăileană din Iași - 1858-1860, Facultatea de drept din Iași – 1860 - 1861, Conservatoire imperial de musique et declamation din Paris, fiind

primul student moldovean la prestigiosul așezământ de studii muzicale din Europa. În paralel urmase Școala de poduri și Șosele din Paris și Facultatea de Drept din Paris -1861-1866, obținând licența în drept.

De peste un deceniu era membru fondator al Societății Philharmonica Română din Iași, editase primele Almanahuri muzicale, iar opera sa cuprindea mai multe lucrări cu valoare științifică printre care Bocetele populare la români – 1879, Bocetele din Bucovina – 1879, Despre întrebuințarea muzicii în unele obiceiuri vechi ale poporului român – 1876, Încercări despre originea Teatrului Național și a Conservatorului de muzică și declamațiune – 1877, Cercetări asupra danțurilor și instrumentelor de muzică ale românilor – 1877, Despre creștăturile plutașilor pe cherestele și alte semne doveditoare de proprietate la Români – 1880 etc.

Descendent din vechi familii de aromâni stabiliți în Moldova, unde bunicul său ajunsese vornic, Teodor T. BURADA era fiul profesorului Tudorachi BURADA– trecut prin școala de psaltichie de la București a lui Constantin Chiosea și autor al primei cărți de teorie a muzicii europene, considerat unul din primii memorialiști români, care semnează Gramatica românească de note pentru tot fundamentul chitarei compusă după cea evropenească – 1829, întemeietor al corului bărbătesc de la biserica Sfinții Atanasie și Chiril din Iași – și al Mariei ISĂCESCU BURADA, prima femeie traducătoare de teatru în limba română și cunoscătoare a mai multor limbi străine. Frații săi, Gheorghe și Mihai, aveau aceleași preocupări muzicale.

Investigațiile științifice pe teren ale lui BURADA sunt socotite veritabile ritualuri de călătorie. Pregătind cu minuțiozitate fiecare aspect al călătoriei, demersul științific urmărea câteva etape importante precum: alcătuirea fișei itinerariului, însoțită de o vastă documentație istorică, culturală și filologică. Materialul documentar cu care se reîntorcea acasă cuprindea pe lângă baza informațională și diverse piese de colecție pe care, cu mare generozitate, le-a donat pentru crearea unui Muzeu muzical în Iași. Alături de vechi instrumente muzicale clasice și populare a donat și piese recuperate din peregrinările sale pe teren.

Din Dobrogea a adus o cutie din lemn în care se afla o păpușă de lut care a stârnit curiozitatea confrăților: era scaloianul despre care scrie și în cartea sa.

Am reiterat valoarea eminentului enciclopedist român Teodor BURADA pentru a sublinia, dacă mai era necesar, gestul de adânc respect pe care specialiștii Centrului cultural județean Teodor T.Burada , cu întreg concursul coordonatorului de credite, Consiliul Județean Constanța, îl fac astăzi prin editarea într-o ediție anastatică de lux a lucrării O călătorie în Dobrogea, 1880.

Aurelia LĂPUȘAN

Poveștile din satul cu nume de fecioară: *Mireasa*

La intrarea în satul Mireasa, lângă drumul ce duce la *derea*, se află casa părinților *Mariei Dianu* (70 ani), *Niculae* (n.1914, d. 1999) și *Susana* (n. 1919, d. 2002). În rândurile de față transcriem povestea satului Mireasa, văzută prin ochii unei femei care s-a născut, a trăit și a îmbătrânit în aceste locuri, dar mai ales care a ascultat poveștile bătrânilor satului și acum le spune la rândul ei. De asemenea, soțul ei, *Niculae Dianu*, în vârstă de 74 de ani, deapănă și el firul amintirilor și face o incursiune în trecutul vieții satului în care s-a născut și în care și-a crescut copiii. O legătură puternică există între viețile acestor oameni și pământul atât de prețios pentru care au muncit toată viața, căci în acest sătuc dobrogean agricultura este principala ocupație a locuitorilor. Turmele de oi i-au adus aici pe buncii lor și pământul i-a legat de aceste locuri, de unde nu au mai plecat de cinci generații. Satul, casele, pârâul, pășunile și dealurile din jur, toate au povești de spus, povești cunoscute doar de oamenii din sat, care încă își mai amintesc.

La început erau doar cinci-șase case aici pe dealu' ăsta, case de ciobani veniți cu oile din Ardeal, care munceau la un boier *Tipuriță*, care avea multe oi. La sat îi zicea *Ghilingic*, adică mireasă pe turcește. Îi zicea așa de la o mireasă care a murit aici, pe dealu' ăsta, de-i zice *Movila Miresii*. Fata era dintr-un sat de

Nuntă în satul Mireasa. La ieșirea din biserică. 1970.

mai de p-acici, *Vultur* îi zice, și era tare frumoasă turcoaica. Se ducea într-o dimineață la izvor cu niște găleți de aramă care străluceau așa tare la soare... Și niște turci din *Medgidia* au venit cu căruțele și-au furat-o, au aruncat-o repede în căruță să nu-i vadă nimenea, că așa-i la ei, la turci, se fură fetele. Da' i-a văzut cineva și i-a chemat repede pe frații ei, care au plecat pe cai după ăia. La o movilă înainte de *Târgușor* (*Bazarlia* îi zicea pe turcește, care înseamnă târg) ăștia i-au ajuns din urmă și s-au bătut acolo cu toții, până ce frații miresii l-a omorât pe ginerică și ceilalți pe mireasă apoi. Așa i-a rămas numele *Movila Miresii*, unde a murit mireasa. (N. Dianu)

SATUL ȘI CASELE

Când au plecat spre Dobrogea, tata era un copil. Venea dintr-o comună de lângă Sibiu, *Calvaser*. Plecau

cu un convoi din Transilvania și veneau înspre Dobrogea, după pământ. Mama lui a murit pe drum, fiind foarte bolnavă. Avea patru copii. Au pus o albie pe ea pentru că era iarnă și nu au putut să facă groapă, și trebuiau să meargă mai departe. (M. Dianu).

Buncii și părinții mei vin din județul Argeș, comuna *Băbeni*, satul *Bârsoi*; și au venit aici după pământ, ei nu aveau acolo. S-au căsătorit aici mama și tata și au luat pământ să îl muncească. (N. Dianu).

Au ajuns în Dobrogea, în satul *Ghelengic*, așa era numele atunci. Aici erau vreo sută de familii. Au făcut o căsuță din chirpici cu o cămăruță și o sală. Mătușa mea, cea mai mare dintre copii, avea grijă de frații ei, dacă nu mai aveau mamă.

În sat erau câțiva oieri mai bogați, care aveau nevoie de cioban la miei și l-au luat pe tata, care avea vreo 9 ani, să păzească mieii. Iarna dormea

Nuntă în satul Mireasa. După gătitul miresei. 1965.

acolo, în grajd cu oile și băga picioarele într-un sac cu paie, ca să nu-i înghețe. Și l-a ținut boierul mult acolo la el, pentru că era băiat ascultător și muncitor.

Apoi în sat au venit după pământ și din Argeș. Cei cu oi se așezau într-o margine de sat. Bogații (oierii) se așezau lângă apă, și cei din Argeș pe un deal și mergeau să ia apa de la cișmeaua făcută de turci. (M. Dianu).

Tata a adunat bani și i-a lăsat la un oier (stăpân) care i-a strâns banii și el și-a cumpărat din ei o casă făcută de turci, când s-a însurat. Casa avea trei camere, era din chirpici și acoperită cu tablă. Tinda era în mijloc, iar de-o parte și de alta, camerele. Una era magazie. Casa era pe un mal înalt și jos era dereaua, iar noi puneam mereu în spatele casei pământ și cenușă să nu se surpe malul. Erau ieftine casele atunci, pentru că turcii se grăbeau să plece și vroiau neapărat să le vândă.

Prima dată mama și tata au stat într-o casă făcută la marginea satului, lângă

cimitir. Era o casă mică, făcută coșorește, cu podină din lut și paie pe lemne. Se mai înveleau casele și cu stuf, se puneau pământ peste el și se lipea apoi în pod cu pământ amestecat cu balebă de cal, ca o tencuială, iar pereții la fel. Apoi se mai înveleau cu coceni și paie. Avea două camere, una de dormit și o tindă. În tindă făcuse tata corlon și în casă sobă oarbă. Soba era și cuptor de copt pâine. Acolo m-am născut eu. Când aveam vreo 10-11 ani, am cumpărat o altă casă, mai în centrul satului de la oamenii mai înstăriți care plecau spre oraș. (N. Dianu)

OCUPAȚIILE SĂTENILOR

Mama era din Runcu, comuna Pantelimon, la 7 km de Mireasa. Ei erau veniți din Brașov. Pe mama o chema Susana și pe tata Nicolae. Tata cât a lucrat la oier a strâns și el 60 de oi și apoi a plecat de la el (Oierii te primeau să stai și cu familia la ei. Soția făcea brânza, cașul, iar soțul păștea oile. Mama se mai supăra că tata

nu prea venea acasă să doarmă, el dormea cu oile pe câmp, să aibă grijă de ele). După ce s-a mutat la casa lui, tot se mai ducea să muncească pe la oier. Îl chema Ion Maraloi.

Au avut șase copii. Pe mine, cea mai mare, patru băieți și încă o fată care a murit la un an. O chema Eugenia. Mama a intrat în cuptor când era gravidă, să-l lipească. A simțit atunci ceva, că s-a întors copilul, dar n-a dat importanță. Era o fetiță bolnavă când s-a născut, dar n-a trăit mult. O iubeam foarte tare. Mama o lăsa cu mine și pleca la muncă, fie la sapă, fie la batoză. Eu o luam în brațe și mă duceam cu ea la mama la batoză să-i dea să sugă. (M. Dianu)

Tata avea și el o vacă, care a făcut un vițel și i-a pus pe amândoi la plug. A cumpărat câteva oi, care s-au prășit de la un an la altul și, când s-a mutat în cealaltă casă, avea vreo 30-

Cavalerul de onoare (stânga) și nașul(dreapta) la o nuntă din satul Mireasa. 1961.

40 de oi. Noi, copiii, mergeam la sapă, la prășit, sau pe lângă casă. (N. Dianu)

Înainte de comunism existau asociații. Părinții mei aveau doi cai și s-au asociat cu un vecin cu un cal și arau împreună pământul. Mama ținea calul și vecinul, în urmă, ara. Ei aveau 12 hectare și cu câte o fi avut și vecinul lor, semănau acolo orz, grâu, porumb. Porumbul trebuia și săpat și dat cu prășitorul. Fratele meu de șase ani conducea și el calul și mama ținea în urmă prășitorul.

La cules se asociau vecinii și culegeau împreună. Porumbul se ducea acasă în porumbar, grâul și orzul îl puneau în pod. Dar mai duceau și la bază o parte. Erau obligați să dea și la stat. (M. Dianu)

Mama mergea la plug în tovărășie cu alți vecini. În 1947 a fost foamete. Se ducea tata în Regat și aducea porumbul pe tren cu sacul (un sac lung și subțire, numit țuhal). Nu puteam măcina atât de puțin porumb la moară, așa că ne duceam la o râșniță din piatră, care era în sat – o piatră mare, rotundă, tăiată în pătrate, cioplite în piatră, și alta la fel, deasupra. Mai târziu am găsit o ghiulea de tun, și, cu o osie de căruță, băteam porumbul și făceam mălai. Noi acasă aveam numai orz, atât se făcuse în anul ăla. Făceam mămligă și din orz, dar cu lapte o înmuiam. Mai mâncam și ciorbă din vârfurile de la știr. În grădină aveam ceapă, îi tăiam frunzele, le tocam, puneam într-un castron oțet și sare și așa mâncam. (N. Dianu)

Când eram mai tânăr păzeam oile. Cântam din fluier și ziceam:

„Când eram mai mic, mai mic

Aveam semne de baidic

Mergeam noaptea la curnic

N-aveam băț, n-aveam nimic.

Când eram de-o lună, două,
Furam cloșca de pe ouă,
Dar acu-s de doi-trei ani
Și fur miei de la ciobani,
Mioare de la mocani.”

Aveam o pădure pe la Cheile Dobrogei. Și odată, pe înserate, văd că s-au speriat oile. Mă uit și văd un lup care fugea cu un miel negru în gură. Îl prinsese de gât și fugea cu el. Lupii când vin, unul fuge cu câinii după el, iar altul fură oaia. Dar câinii au venit și lupul a lăsat mielul din gură și a fugit. Eu m-am dus de l-am luat pe miel și l-am băgat între oi. Acum toate oile fugeau de el, că mirosea a lup, așa că mielul a luat-o înspre pădure singur, nu știa unde se ducea, și a căzut într-o râpă și țipa. Eu am intrat în râpă după el, iar când l-am luat în brațe să urc înapoi, lupul aștepta cu niște ochi sclipitori pe malul râpei. Era lună plină, mi s-a făcut părul măciucă și am strigat „Lupul, băăăi!”, și câinii m-au auzit și au venit lătrând și l-au alungat. A doua zi, am văzut că mielul avea trei găuri de la colții lupului în beregată, i-am băgat în ele căței de usturoi, și a trăit. (N. Dianu)

TIMPUL LIBER

Apoi se făcea clacă acasă la cineva și depănușau porumbul, îl desfăceau de foi, dacă nu făceau asta deja la câmp. Pănușele le mâncau vacile. Iarna se făceau șezători acasă. Femeile torceau lâna și bărbații curățau porumbul pentru moară. Făceam gogoși și fierbeam boabe de porumb și le mâncam cu zahăr sau cu sare. (M. Dianu).

Mergeam la clacă seara, la depănușat porumb și fetele făceau plăcintă, o băgau în cuptor, iar băieții mai mari le

pândeau pe fete până se cocea plăcinta și le-o furau din cuptor. (N. Dianu)

Sâmbătă și duminică seara se făceau serate sau baluri, uneori. În centrul satului aveam un salon al unui om mai înstărit. Tot făcut de turci. Salonul era lângă biserică și cișmea. La serată cânta un muzicant fie la vioară, fie la acordeon. Mergeau fetele și băieții de la 15-16 ani până se însurau. Mamele fetelor mergea cu ele și stăteau pe canapea, pe margine. De Mărțișor, de exemplu, se făcea bal. Aici veneau tineri și din alte sate. Poștașul din sat aducea o ilustrată pe spatele căreia era scris un nume de fată. Numele îl scria băiatul care o plăcea și care plătea mai mult. Fata aceea ieșea aleasa balului.

Duminica se făcea și horă, pe deal, pe iarbă, într-un loc anume ales. (M. Dianu)

Când m-am făcut mai mare, mergeam la horă în sat. Aveam 15-16 ani. Nu aveam decât o singură pereche de pantaloni, îi spălam seara și plecam cu ei la horă a doua zi. Prima dată mă duceam în picioarele goale, apoi m-a învățat să fac opinci un om, Fănică Lăzărescu. Duminică seara era bal, mergeam cu băieții, ne mai băteam pentru fete. La horă se mai făceau pelivănii, lupte. Ne trânteam unii cu alții, așa, de distracție. Lumea pe margine puneu pariu. Pelivanii se strângeau în brațe, își puneau piedică și se puneau jos. Eu eram mai solid, îi cam puneam jos pe toți, și spuneam „Eu sunt Gruia lui Novaci!”, adică cel mai pelivan dintre toți.

Băieții se luau la bătaie de pe un deal pe altul la horă, cu tot neamul, dar când veneau jandarmii nu se pârau, ziceau toți că s-au jucat. (N. Dianu)

Ioana ANDONE POPESCU

Vulturu

Recent, am desfășurat o anchetă de teren în localitatea Vulturu din județul Constanța, anchetă al cărui principal punct de interes l-a constituit conservarea și practicarea obiceiurilor de pe axa calendaristică. În acest demers ne-am bucurat de ajutorul substanțial al informatoarei noastre, Aneta PÂRVU, care ne-a propus un exercițiu de memorie, introducându-ne în fascinanta lume a copilăriei într-un mediu încărcat de tradiție. Satul natal Dulgheru, precum și comuna Vulturu în care a venit prin căsătorie s-au dovedit a fi un adevărat leagăn de cultură populară, în sânul comunității sale regăsindu-se datini, obiceiuri, practici tradiționale păstrate cu deosebită grijă.

Am aflat, prin urmare, cum se pregăteau sătenii să întâmpine marile sărbători calendaristice, însemnătatea pe care o acordau obiceiurilor populare precum și rolul îndeplinit de fiecare membru al comunității, în funcție de categoria de vârstă

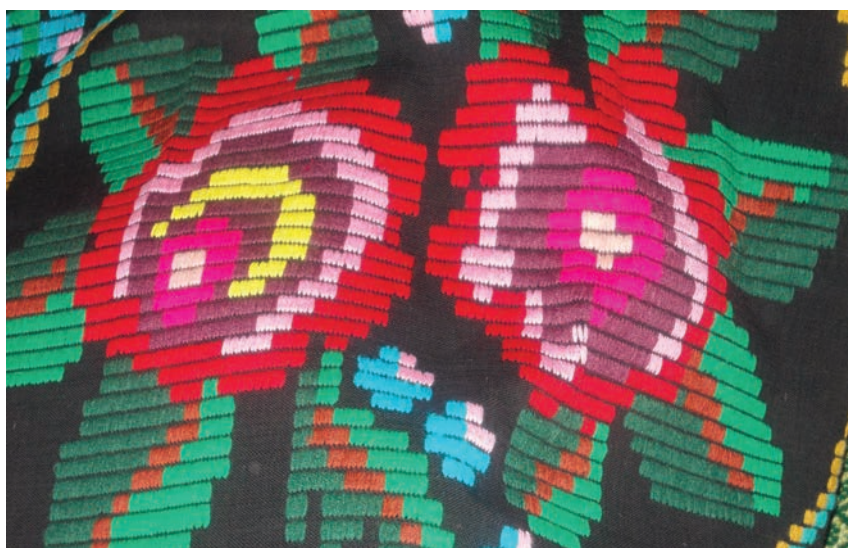
în care se încadra. Fiind copilă la vremea pe care o evocă, Aneta PÂRVU povestește: *Un moment important din viața comunității tradiționale îl reprezenta venirea Paștilor. Sărbătoare de o mare însemnătate, Paștele presupunea o pregătire cu totul specială. Femeile coceau cozonaci, uneori un număr impresionant dacă luăm în considerare efortul pe care îl presupune pregătirea acestui desert. În familia numeroasă a Anetei PÂRVU, cu șapte frați, se făceau opt până la zece cozonaci rotunzi „în ceaunel”, în așa fel încât să fie din plin pentru toată lumea.*

Un aliment tradițional a cărui preparare cerea însă și o condiție socială cu totul deosebită era Pasca. Diferită și din punct de vedere al alcăturii de ceea ce numim actualmente Pască, și de felul în care ea se prepară în alte zone ale țării, aceasta trebuia și putea fi făcută doar de o anume femeie, cu o condiție specifică.

Din amintirile informatoarei

noastre aflăm că: *„Pasca, care se ia în noaptea de Paști nu se făcea cu brânză, e pâinea cea sfințită care se făcea înainte de femeia care făcea și căpețelele pentru morți. Această femeie trebuie să fie singură, o femeie văduvă. Ea făcea Pasca pentru Paște, 10-15-20 de bucăți, le ducea sâmbătă la biserică, se tăiau, se sfințeau în noaptea de Paște și se stropeau cu vin și aia era pasca.”* Mai mult, atât în Dulgheru cât și în Vulturu se păstrează aceeași compoziție pentru Pască până în prezent.

Dincolo de amintirile legate de sărbătorile religioase și manifestările tradiționale care le însoțeau, Aneta PÂRVU ne-a oferit o seamă de povestiri despre alte momente importante din viața satului. Claca, organizată fie la scărmanatul lânii fie la depănușarea porumbului, reprezenta unul dintre aceste momente în care întreaga familie era prezentă și direct implicată. *„Din copilărie îmi aduc aminte clăcile, care le făceam mai mult în familie între rude mai apropiate. Claca asta se făcea când aveam de lucru, ne ajutam mai mult la scărmanat de lână, veneau trei-patru femei și scărmanau și bărbații se cinsteau. Întâi și întâi scărmanau lâna, după aceea mergeau cu ea de se făcea pentru fir, se torcea, se răsucea și după aceea începea lucru cu andrele, cârlige. Se mai făcea clacă și la depănușarea porumbului.”* În acest al doilea caz și prezența copiilor este mult mai accentuată, informatoarea noastră amintindu-și atât procesul în sine, munca

Țesătură realizată de Aneta Pârvu

adulților cât și bucuria jocului celor mici: „Când venea toamna de se culegea porumbu, nu se depănușa, se rupea cu totu. Aducându-l acasă și făcându-l grămezi mari, seara se așezau într-o magazie, într-un grăjduleț, într-o șoproană mai degrabă și se lua de acolo cu coșu, se depănușa și se punea porumbu frumos, curat în altă parte sau se ducea direct la porumbar. Îmi aduc aminte că eram copii și când se făcea clacă pe masă era o tavă cu pahare cu vin și ori o gogoasă, ori o uscățică, ori porumb fiert. Și noi fugeam roată prin spatele celor care lucrau și ne ascundeam și ne jucam.”

Printre aceste frânturi de amintiri din viața de familie se regăsesc și cele legate de un meșteșug tradițional de o mare

valoare: țesutul la război și lucrul cu gherghedul. Evocate cu multă duioșie, aceste secvențe din viața Anetei PÂRVU au fost și cele pe care le-am putut immortaliza, fotografiind o parte din obiectele țesute de aceasta, de mama și de soacra sa. „Am lucrat la război de la 12 ani, am lucrat preșuri mai întâi, apoi coverturi. În afară de lucru la război lucram și cu acu pe fir. Aveam și un gherghed rotund la care lucram, făcut din sită de cernut și care se chema veșcă. Puneam pânza cu modelu pe veșcă și după aceea coseam pe fir sau în urma acului. Și astea mai am și acum că am cusut multe în copilărie. Mi-am făcut și perne și cerceafuri.” Meșteșug prin excelență feminin, țesutul este și de această dată o dovadă a

măiestriei, a rafinamentului și a bunului gust autentic românesc, precum și al respectului și prețuirii pentru obiectele vechi confecționate de cei dragi. „Am păstrat și prosoapele lucrate de mama mea, care au peste 80 de ani. Sunt cusute, țesute în război, pânza e țesută în război și e cusută cu arnici. Pe fiecare prosop se scria numele familiei, adică numele de la părinți al fetei. Venind din satul vecin la mama soacră, aceasta era și ea o gospodină foarte desăvârșită, și țesea și dânsa în război. Am mai păstrat și de la ea câteva prosoape care le avea la icoane”.

Ana-Laura PARFINOV

LAZĂRUL ȘI FLORIILE, OBICEIURI PREZENTATE ELEVILOR

M e m b r e l e
Compartimentului
Promovare Cultură
Tradițională al
Centrului Cultural
Județean Constanța
„Teodor T. Burada”
au participat, în
cadru programului
„Școala altfel”,
la activitatea
intitulată „Lazărul și
Floriile - sărbători
premergătoare
Paștelui”.

Secvența de educație permanentă a avut loc la Școala gimnazială cu cls. I-VIII Nr.8 Constanța și la Școala cu Cls. I-VIII Nr.40 „Aurel Vlaicu” Constanța. Cu acest prilej au fost prezentate: ceremonialul lui Lazăr, care are loc în sâmbăta premergătoare Floriilor, (obicei practicat încă în unele localități din Dobrogea), s-a discutat despre semnificația Floriilor, atât ca sărbătoare păgână, cât și ca sărbătoare a creștinătății și a fost prezentată legenda salciei.

A. PARFINOV

Refacerea unui vis neîmplinit

Această așezare de la malul Dunării, cu oameni harnici și cutezători, păstrători ai unor datini și obiceiuri străvechi, are o zestre de invidiat: Muzeul de artă Dinu și Sevasta Vintilă, tabăra de lupte dacice de la Capidava, are o rezervație naturală reprezentată de un recif de corali, are puternice urme geto-dacice, un castru roman. Îi lipsește un muzeu al satului, care să-i ateste vechimea, să adune mărturiile scrise ale acestei populații autohtone a Dobrogei. Iată că la gândul nostru de astăzi adăugăm un document pe care ni l-a încredințat unul din fiii satului, Ion DĂNILĂ, fost primar și fiu de primar.

Este scrisoarea pe care Generalul maior Paul MORFEI, veteran invalid de război, a trimis-o, în urmă cu 45 de ani, alor săi. O reproducem integral supunând-o atenției membrilor Consiliului local de astăzi. General Paul MORFEI a fost decorat printre alte distincții străine și românești cu: Ordinul "Apărarea patriei" cls.III-a pentru faptele de arme deosebite săvârșite în bătălia de la Mărășești, Ordinul "Apărarea Patriei" cls.III-a pentru fapte de arme săvârșite împotriva Germaniei fasciste, Ordinul de război pentru fapte de arme în lupta de eliberare a Cehoslovaciei, Virtutea ostășească cls.I-a Mărășești.

„Ca fiu al satului Topalu și nepot al întâiului primar al satului, sub stăpânirea turcească, cu o sută de ani înapoi, Moș Culea IONIȚĂ, îmi permit cu această ocazie să vă fac o propunere pe care sunt sigur că o veți însuși, propunere care are ca scop organizarea la căminul cultural sau unde veți crede de cuviință a unei camere sau cel puțin al unui perete de onoare, care să oglindească faptele și realizările celor mai buni fii ai satului nostru pe tărâm patriotic sau în opera ce au dus pentru ridicarea nivelului de viață a consătenilor noștri.

Evocarea mai ales a faptelor de arme ale luptătorilor români ar constitui un omagiu celor ce s-au jertfit pentru libertatea și fericirea poporului român.

Să nu fie dată uitării amintirea figurilor învățătorilor MIHĂILESCU, Dinu VINTILĂ, Stan DINU care prin munca lor au luminat mințile atâtor generații.

Să nu fie date uitării figurile celor 60 de Topaleni căzuți pe câmpul de luptă în primul

război mondial între care serg. MURAT, Radu MĂRGĂRIT și alții.

Să nu fie dată uitării figura eroului maior Constantin VINTILĂ căzut sub zidurile Budapestei.

Să nu fie date uitării figurile legendare ale lui Moș Culea IONIȚĂ, Nicolae PANTA, Apostol CÂRNAT, Manea ORBOCEA, revoluționari în felul lor și la vremea lor ca și Ghiță ANGHEL STANCU și atâția alții.

Să nu fie dați uitării preoții MACHE și BOGHIANU atât de apropiați în timpul lor de inimile poporului pe care-l păstoreau cu toată puțina lor știință de carte.

Și nici acei din zilele noastre care au pus temelie vieții celei noi, ca Nicolae GAIDAGIU, CATRINGIU și alții.

Tot ceea ce a rămas de la cei dispăruți, documente, fotografii, scrisori, mărturii scrise despre ei de la cei din viață sau din cele auzite de la bătrâni, să constituie un altar în fața căruia, îndeosebi tineretul nostru de azi și de mâine să se aplece cu smerenie, cu respect

Generalul Paul Morfei

și recunoștință și să se adape ca de la un izvor pentru ceea ce ei vor trebui să realizeze pentru patria noastră, pentru satul lor.

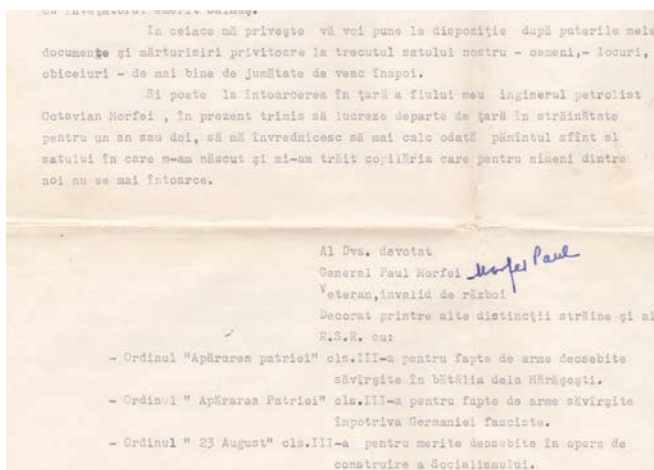
Și atunci, în nopțile friguroase de iarnă, în nopțile calde de vară cu miros de grâu cosit, umbrele celor plecați dintre noi vor cutreiera mulțumite ulițele satului copilăriei lor, mulțumite că ceea ce au semănat în urma lor a rodit din belșug.

Tov. Președinte și stimați membri ai Consiliului Popular, la

împlinirea operei acestea veți putea fi ajutați de corpul didactic al satului în frunte cu învățătorul emerit BALMUȘ.

În ceea ce mă privește vă voi pune la dispoziție după puterile mele documente și mărturisiri privitoare la trecutul satului nostru-oameni, locuri, obiceiuri de mai bine de jumătate de veac înapoi.

Și poate la întoarcerea în țară a fiului meu inginerul petrolist Octavian MORFEI, în prezent trimis să lucreze departe de țară în străinătate pentru un an sau doi, să mă învrednicesc să mai calc odată pământul sfânt al satului în care m-am născut și mi-am trăit copilăria care pentru nimeni dintre noi nu se mai întoarce”.

1960, un grup de oameni din Topalu

1950 Dunărea la Topalu. Fotografii din colecția Ion Dănilă

Profesorul Ion Zamfirescu din Carvăn revine la *Datina*

Primim pe adresa redacției o impresionantă scrisoare din localitatea dobrogeană Carvăn pe care o reproducem integral pentru valoarea ei documentară.

«Vă mulțumesc pentru propunerea de reluare a colaborării cu «*Datina*», revistă de etnografie și folclor în care mi s-au publicat, încă din 1991, comunicări despre formele de manifestare a etnofolclorului din Carvăn, aproape număr de număr mulți ani de zile.

În ceea ce privește originalitatea etnofolclorului local, credem că acesta se datorește, cel mai mult, izolării localității, care se află la o distanță de aproape 10 km de centrul de comună (Lipnița), dar în imediata vecinătate cu Bulgaria, destul de aproape de satul bulgar Cainargea.

Carvăn a făcut parte, până în 1940, și el, din Cadrilater, ceea ce a înlesnit foarte mult apropierea unor datini și obiceiuri față de satul bulgar vecin.

Avem în vedere, în acest sens, obiceiul străvechi al «Cucilor», cu varianta bulgară «Kükerei», din satul Cainargea, bulgar, de peste graniță.

Deunicitatea, predominantă, a folclorului din Carvăn am fost atras ca profesor de limba română, încă din 1965.

Timp suficient pentru a-mi alcătui, în variantă finală, următoarele lucrări, cu conținut etnofolcloric:

1. Monografie etnofolclorică (folclor poetic local, desigur, original, datini și obiceiuri de Crăciun, de Anul Nou și de peste an, folclor al copiilor...)

2. Culegere de folclor local

(folclor poetic, original, datini și obiceiuri etc.)

3. Mic dicționar de regionalisme, neatestat în DEX, ediția 1998.

4. «Cucii», monografie etnofolclorică a străvechiului obicei local, unic în felul său, față de «omonimul» din jurul Călărășilor ialomițeni și chiar și față de «Kukerii», varianta din satul bulgar vecin (Kainargea).

Aprecieri, comentarii despre „Cucii” cărvăneni fac Ion Ghinoiu în „Obiceiuri populare de peste an” și Călin Sabin în volumul „Sinteze”.

Deocamdată în fază de proiect, am în lucru un „Mic dicționar enciclopedic” local, în care îmi sintetizez cele patru lucrări amintite, ca argument al unei vieți etnofolclorice de aproape o jumătate de veac (concomitent cu misiunea de dascăl în sat).

Vă trimit, ca prim argument, balada „Canarua Fetei”, unică, și ea, în felul ei, înregistrată, în prealabil, pe bandă magnetică. Iar pentru o mai accentuată autenticitate, balada a fost, pe „fișa de culegător”, transcrisă în grai local, mai ales în ceea ce privește aspectul fonetic.

În eventualitatea că doriți, vă pot expedia prezentarea generală a fiecăreia dintre cele patru lucrări, aflate (fiecare) în manuscris (fonolexical).

În cât mai scurtă vreme, dacă doriți, vă pot expedia, prin poștă prezentarea generală a monografiei „Cucii” (obicei unic, din multe puncte de vedere, comparându-l cu alți „Cuci”). Unicitatea „Cucilor” este întărită de faptul că obiceiul este reprodus (filmă) pe casetă video și copiat pe DVD.

Ce s-a spus despre „Cucii” cărvăneni în nr.2/2014 din

„Datina” corespunde doar
în mică măsură, în raport cu
tradiția locală.

O parte din comunicările
mele figurează în programele
simpozioanelor județene și
naționale la care am fost invitat.
Prilej cu care am cunoscut
personalități deosebite, de
marcă ale etnofolclorului
național.

Cu stimă și considerație,
Prof. gr.I (pensionar),
Ion I. ZAMFIRESCU

CANARAUA FETII

Foaie verde trei granate,
P-ăle vremuri dăpărtate,
Năvălea', atunci, pân sate,
Cetili dă turci, călări,
Dă-ntuneca' patru zări.
Numa' jafuri ei făcea'
Și mult' oameni omora'.
Fura' turcii fete mari,
Capete puneau' în pari,
Rămânea' sate pustii
Și părint' fără' dă copii.
Într-o zi, cânt' a intra'
Un turc tânăr în ăst sat,
I-a căzu' dragă o fată,
-Floare-n primăvară dată.
El o lua cu binișoru',
Că il coprinsăse doru':
- Haida, fată-n țara mea,
Hai cu mine-n Turcia,
Eu cadână te-oi făcea,
Frumoasă ca niminea!
Că ți-oi da, atunci, averi,
Ț-oi da, fată, or' ce-m' ceri,
Numa' tu să mă-ndrăgești
Și cu mine să trăiești.
-Or' ce-ai da și or' ce-ai face,
Mie țara ta nu-m' place.
Nu dau legea strămoșască
Pântru o lege păgânească!
Nu-m' dau neamu' românesc
Pântru neamu' tău turcesc!
-Îț' dau multe mahmudele,
Să-nconjuri gâtul' cu ele,
Îț' dau aur și cercei,
Tu să te fălești cu ei.
-Poț' să-m' dai or'ce
comoară,
Că nu-m' trebuie-a ta țară,
Că eu vreau ca să trăiesc

Pă pământul' strămoșesc,
Un'e vreau să mă sfârșesc.
Că nu e loc pă pământ
Ca al nostru,-așa dă sfânt!...
Atunci turcii ce făcea',
Dacă vedea' și vedea'
Că pă fata n-o-mbuna'?
Într-o casă o-ncuia',
Cu strajă o străjuia',
Cu lacăte o-ncuia'.
Da și fata ce făcea'
Pă cânt' turcii d-o păza'
Ca buștenii că dormea'?
Iarba fearelor că lua,
Lacăte că dăscuia'
Și dân casă că ișa.
Și fugea pă o cărare,
Fără' dă nimica-n picioare.
Da nimica n-o durea,
Că ea doar un gând avea:
S-alerge cât o putea,
Turcii să nu dea dă ea...
Da' arapii d-o păza',
Ei atuncea ce făcea?
Cânt' dân somn că să treza'
Și pă fată n-o vedea'?
Dăpă ea că alerga',
Alerga' și alerga'
Și dăparte c-o vedea'.
Cânt' dă ea s-apropia'
Arapii îi tot spunea':
Alelei, fată șireată,
Stăi că noi te-om prinde-
ndată.
Și te-om fereca noi bine,
D'-o fi vai și-amar dă tine!
Atunci fata ce făcea
Cânt' pă turci ea îi vedea?
Mai avan, biata, fugea,
Veța dragă dă-i erea.
Că-i erea drag să trăiască
Doar în legea strămoșască!
Ea striga la ei, striga,
Așa turcilor grăia:
-Ascultaț, lefte păgâne
Ascultaț aici la mine:
Alergaț' cât oț putea,
Că vie nu m-oț avea.
Mai bine veța să-m' iau,
Dăcât vie să mă dau!
Mai bine să mor curată,
Cu inima nepătată,
Pă pământul' strămoșesc,
Pă care eu mi-l iubesc!
Turcii pasu' că iuța'

Dă pă fată c-alerga,
Iataganili scotea'
Și la fată că zăcea':
-Nu fugi în goana mare,
Că fuga nu-ț' e scăpare!
Poț' să fugi cât oi putea,
Tu dă noi n-oi mai scăpa!
Mai bine locului stai
Și n-o fi dă tine vai.
Fata-ntruna alerga,
Că n-o obosa fuga.
Alerga ea p-o cărare,
Alerga în goana mare.
Dă păgâni ea că fugea
Și păgânilor zăcea:
-Alergaț' cât oț putea,
Că pă mine nu m-oț' prinde,
Păgânilor nu m-oi vinde!
Mai bine veța îm' iau,
Dăcât vie să mă dau,
Să ajung pân țări străine,
Să plângă inima-n mine...
Și-alerga dă teama lor,
Da frica păgânilor...
Ea, dân fuga aia mare,
Obosăse dă picioare
Și-o durea pă biata fată,
O durea inima toată!
Că și turcii n-o slăbea'
Dăpă ea că tot fugea'
Și să tot apropia'
Și o tot amenința'...
Fata,-n fuga aia mare,
Cum o luase p-o cărare,
Într-o vale ajunsăse,
Pă un'e ea mai fusăse:
Erea stânci prăpăstioase
Și colțuri întunecoase,
Maluri' nalte și petroase,
Ce-avea' peșteri neguroase...
Turcii dacă n-o slăbea'
Și dă ea s-apropia',
Ea p-o stâncă să suia
Și amar să chinuia,
Mâinili că-i tremura',
Tălpili îi sângera',
Gânduri negre-o năpădea',
Sufletul'-i înnegura',
Inima-i însângera,
Biata, toată tremura...
Sus pă stânci ea a ajuns
Într-un suspin și-ntr-un
plâns...
Pă gânduri că nu mai sta,
Lacrimili-o năpădea',

Pă obraji îi șiroia'
Neagră inima-i făcea!
Ea d-acolo, dă pă stânci,
În prăpăstiile-adânci,
Plângând, că s-a arunca'
Să nu cadă în păcat!...
Și s-a stins a tinerețe,
A peri a frumusețe,
Tinerețea ei dă fată
Să rămâie nepătată,
Ca apa netulburată,
Ca lacrima dă curată!...
Că ea jos cân' ajungea,

Valea să cutremura,
Pădurea să legăna...
Și-unde fata a căzu',
Flori frumoase a' crescu',
Care-n rouă lăcrimează
Soare cân' le luminează!...

Auzită de la: Valeria CIOBESCU
Data culegerii: 07.01.1967
Vârsta: 60 de ani
Ocupația: învățătoare
(pensionară)

Studii: școala normală
Locul culegerii: Cărvănu Mare
Obârșii: familie străveche
de olteni, din vremea
Vladimirescului (oșteni de-ai
acestuia).
Auzită de la mama sa, Dimána
(țărancă)
Culegător, prof. Ion I.
ZAMFIRESCU (Carvăn)

CURSUL DE MACHIAJ, O PROVOCARE PENTRU A FI MAI FRUMOASE

Cursul de machiaj organizat în cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada” se desfășoară pe durata unui an și se adresează doamnelor și domnișoarelor care doresc să-și îmbunătățească tehnica și cunoștințele în acest domeniu.

Cursul se desfășoară sub îndrumarea profesoarei Andreea UNGUREANU, care ne-a dezvăluit și câteva dintre secretele orelor de curs. „Programa după care este structurat cursul este una vastă, bazată deopotrivă pe teorie și practică. Urmărim, în primul rând, însușirea unor noțiuni utile de cosmetică. În același timp, însă, încercăm să raportăm totul la întregul ansamblu de arte specifice nouă, femeilor. Astăzi, machiajul nu se mai face la întâmplare, el trebuie să se aranjeze și să realizeze cerințele modei și tipul morfologic al persoanei, impunând discernământ și autocunoaștere, trezind interesul pentru o personalitate riguroasă, fără a transforma trăsăturile, caracteristicile proprii”, este de părere Andreea UNGUREANU.

Unul dintre cursurile teoretice are ca temă o incursiune în istoria machiajului. Așadar, doamnelor și domnișoarelor, știți de când datează cosmeticele? Dar la ce popoare a apărut pentru prima dată această artă? Aveți cunoștință care erau ingredientele folosite la prepararea cosmeticelor în urmă cu 6.000 de ani?

„Machiajul a apărut din cele mai îndepărtate timpuri, acesta fiind în strânsă legătură cu epoca, cu societatea și convențiile sociale. În zilele noastre, machiajul a devenit o modă ca și îmbrăcămintea și numai o folosire corectă a fardurilor conferă feței un aspect plăcut și îngrijit, scoțând, astfel, în evidență calitățile tenului. Este necesară, însă, o îndemânare specială pentru aplicarea acestora”, a conchis Andreea UNGUREANU, care le invită pe toate doamnele și domnișoarele să descopere machiajul prin prisma artei.

Adina BOCAI

Profesorul de acordeon Cristache FERARU:

„Dacă m-aș mai naște odată, aș face tot asta!”

A fost elev al Școlii Populare de Artă, iar mai apoi profesor de acordeon, profesie pe care o îmbrățișează și astăzi, în cadrul aceleiași instituții. S-a îndrăgostit de acordeon la vârsta de 9 ani, iar astăzi, după 65 de ani, privind retrospectiv, declară: „Dacă m-aș mai naște o dată, aș face tot asta. Am făcut totul din plăcere”.

Cristache FERARU este cel mai statornic profesor al Școlii de Artă Constanța, în prezent parte a Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

Pe fondul acordurilor de acordeon, Cristache FERARU face o scurtă incursiune prin propria-i viață. „În 1957 a luat ființă Școala Populară de Artă. Am fost prima serie de absolvenți. În 1960 am plecat militar, m-am întors în 1962 și am fost angajat corepetitor la școală. De atunci nu am mai plecat de aici”, ne povestește profesorul de acordeon, pentru care întreaga viață s-a împletit în mod armonios cu cea a școlii și a cursanților care i-au trecut prin mână. De altfel, zâmbind, ne spune că la cei 74 de ani ai săi, se simte încă tânăr. „Lucrând numai cu tineri, având mereu mulți copii în jurul meu, mă simt mereu tânăr. Nu am timp să îmbătrânesc”, mai spune Cristache FERARU.

Profesorul de acordeon de astăzi, cursant la aceeași școală la care slujește și în prezent, a făcut parte din prima promoție de absolvenți și a venit la școală doar pentru a lua o diplomă. Tainele acordeonului le cunoștea de

1965. Prima formație artistică condusă de Cristache Feraru

mult, din familie, când era elev, a fost solicitat să facă ore de corepetiție la catedrele de canto și balet. „Eu provin dintr-o familie de muzicanți. Tatăl meu, Năstase FERARU, a fost un renumit harmonist, fiind considerat printre cei mai buni harmoniști din țară. La noi în casă, de 2 – 3 ori pe an, se organizau cenacluri muzicale. Am trăit înconjurat de muzică și asta m-a atras încă de mic. Un frate este concertmaistru la Opera Constanța. Primele lecții de muzică le-a primit de la tata”, ne povestește profesorul Cristache FERARU. În ciuda dragostei pe care a nutrit-o față de muzică, deși și alți membri ai familiei au îmbrățișat cariera muzicală, Cristache FERARU nu și-a dorit același lucru și pentru fiica sa. „Nu am învățat-o nici să cânte măcar la un instrument, iar astăzi îmi reproșează. Nu am vrut. Am considerat că își sacrifică toată copilăria, știind de la mine de câtă rigoare trebuie să dai dovadă în studiu în acest domeniu. Copil fiind,

dimineața mă trezeam la ora 6, studiam până la ora 8, plecam la școală, iar când mă întorceam îmi făceam temele, după care treceam iar la studiu”, își amintește profesorul de acordeon. Astăzi fiica lui predă matematică – informatică, iar tatăl o privește admirativ și împăcat, spunând că nu i se pare deloc că s-a îndepărtat prea mult de domeniul său preferat, muzica: „Muzica este matematică pură. Nu este ca la istorie sau geografie, unde poți să mai sari din cuvinte, aici dacă ai sărit o notă se strică totul. La fel și la matematică”.

Despre elevii care i-au trecut prin mână timp de atâtea generații are numai vorbe de bine. Cu fiecare dintre ei a interacționat într-un mod fericit. „Dacă nu există o sudură emoțională, nu poți să construiești nimic”, spune profesorul. De-a lungul timpului a avut elevi cu vârste cuprinse între 7 și 40 de ani. Unii au venit din pasiune, alții au venit împinși de părinți. Acordeonul

fiind considerat instrumentul oamenilor săraci, unii au venit cu gândul de a obține rezultate imediate. Profesorul i-a făcut să înțeleagă că nu se poate, că rezultatele apar în timp, după multă muncă. Și foarte mulți au înțeles acest lucru. Unii au făcut carieră, mulți au urmat Conservatorul și acum sunt colegi de breaslă cu maestrul lor din copilărie.

Când vine vorba despre repertoriul abordat, Cristache FERARU are, din nou, motiv de bucurie. A abordat un repertoriu complex, a început cu cel folcloric, dar a avut ambiția de a-i învăța pe elevii săi și altceva. „Pentru că am avut și elevi care se descurcau destul de bine am lucrat cu ei și Bach, Beethoven, Mozart, Mendelson Bartholdy, dar și compozitori români”, spune profesorul Cristache FERARU. La un moment dat, a înființat o formație, din care făceau parte aproximativ 14 copii cu care a interpretat un repertoriu clasic pe diferite scene, au participat la diferite competiții de gen

2014. Cristache Feraru alături de unul din cursanții săi

și s-au întors cu rezultate remarcabile de fiecare dată. Alături de acești copii a făcut înregistrări pentru fonoteca de aur a Radiodifuziunii Române. „Am un valoros material bibliografic pe această temă. Abordarea muzicii clasice cu acordeonul s-a petrecut la maturitatea mea artistică, după vârsta de 40 de ani, în urma unor acumulări serioase de cunoștințe”.

Privind retrospectiv, profesorul Cristache FERARU concluzionează: „Alții trebuie să aprecieze munca mea, nu eu. Mulțumiți nu suntem niciodată pe deplin de noi pentru că putem face mai mult și mai bine de fiecare dată. Ceea ce pot să vă spun este că am ocolit mereu mediocritatea: ori ești bun, ori stai acasă!”

Adina BOCAI

DANSUL CONTEMPORAN, PENTRU CEI CARE DORESC SĂ SE AUTODESCOPERE

Centrul Cultural Județean Constanța, „Teodor T. Burada” vine în întâmpinarea constănțenilor cu o ofertă deosebit de variată atât pentru consumatorii de cultură, cât și pentru cei care vor să performeze în acest domeniu. Printre aceste cursuri îl amintim astăzi pe cel de dans contemporan care se ține la sediul centrului de pe bd. I.C. Brătianu, sub îndrumarea profesorului Adriana HOIDRAG.

Considerat de unii prea greu chiar și pentru a-l încerca, dansul contemporan, cel mai răspândit în momentul de față în întreaga lume, este cea mai cunoscută formă artistică de interacțiune cu propriul corp, o modalitate de a-ți controla emoțiile și o oportunitate de a te redescoperi.

Puțini sunt cei care știu, probabil, că în dansul contemporan partea de improvizație este o componentă foarte importantă. Fie că vrei să devii un dansator profesionist sau fie că pur și simplu îți dorești doar să te relaxezi, dansul contemporan îți oferă posibilitatea de a lucra cu energia propriului corp, a propriei minți, de a-ți pune în evidență personalitatea, nu oricum, ci pe muzică.

Cursul de dans contemporan organizat de Centrul Cultural Județean Constanța, „Teodor T. Burada” durează doi ani.

A. B.

S-a petrecut acum o sută de ani

INAUGURAREA PRIMEI CURSE MARITIME CONSTANȚA-AMERICA

Despre unul din momentele importante ale anului 1914, inaugurarea primei curse maritime Constanța – America, presa scria: „În ziua de 1 mai (1914-n.n.) pe la orele 1 p.m. a sosit în portul Constanța primul vapor „Corcovada”, al Societății maritime de export Hamburg – linie. La orele 4 p.m. a avut loc o mică gustare pe vapor la care au participat d-nii Schmidt, consul german, Lazarovici, șeful construcțiilor portului Constanța, Berberianu, ajutor de primar, Botez (Jean Bart), căpitanul portului Constanța, reprezentantul societății Hoffman din localitate, avocați și reprezentanți ai presei.

Acest mare vapor posedă un motor de 5400 cai putere cu un tonaj de 10.000 tone și cu o viteză de 14 mile pe oră. El are 20 ofițeri și un echipaj de 171 oameni de bord.

„Corcovada” este primul vas maritim care face legătura comercială între România și America. El transportă mărfuri de fierărie și altele. La bordul vasului se află telegrafie fără fir, imprimerie și se scoate un ziar cu numele de „Corcovada”, care cuprinde cele mai noi știri primite prin telegrafia fără fir. Ziarul se împarte la cei 1.500 de pasageri de pe vas.¹

¹ Liberalul Constanței, I, nr.29, 11 mai 1914, pag.2-3

Țarul Rusiei, alături de Regele Carol I și Prințul Ferdinand la Constanța

SIMPLU EVENIMENT MONDEN, VIZITA FAMILIEI IMPERIALE RUSE ÎN ROMÂNIA?

La 8 iunie 1914 familia imperială rusă a sosit la Constanța. Presa vremii consemnează: „La orele 8 a.m. a pornit din portul Constanța vaporul „Ovidiu” având la bord pe comandorul Mărgineanu împreună cu toți piloții portului, spre a întâmpina yahtul imperial „Standard” precedat de crucișătorul „Cahul” și „Almaz” și urmat de întreaga escadrilă rusă din Marea Neagră. Compania de onoare cu muzica și drapelul a luat loc la debarcader lângă pavilionul Reginei. O splendidă alee leagă pavilionul Reginei de pavilionul special amenajat construit pentru primirea Suveranilor

Rusiei. Aleea continuă spre oraș, ca un drum al florilor, presărat cu crizanteme și margarete.

Bricul „Mircea”, aflat în rada portului, a salutat sosirea escadrei ruse prin 31 de lovituri de tun. Șase aeroplane se înalță deasupra mării.

Când yahtul imperial ridică marele pavoaz, Regele și Regina cu întreaga familie regală română sunt în pragul Pavilionului și răspund la salutul Țarului și al familiei sale.

La intrarea în port yahtul „Standard” a fost pilotat de personalul român, iar operațiunile de acostare au fost executate sub conducerea căpitanului Botez – Jean Bart cu o precizie remarcabilă.²

Alaiul a fost condus spre pavilionul reginei și nici unui ministru nu i s-a permis să asiste la întrevvederele celor doi șefi de stat întrucât vizita a fost de la început declarată ca având un caracter intim.

Marea ducesă Olga cu un aparat de fotografiat a imortalizat secvențele memorabile. Cu acest prilej s-a turnat și primul film documentar, păstrat și astăzi în arhivele cinematografiei naționale. Primarul Constanței, Virgil Andronescu, oferă oaspeților pâine și sare de pe o tavă din aur masiv, comandată special pentru eveniment. Tava are marca orașului și inscripționat România, iunie 1914. Alaiul pleacă spre catedrală, asistă

² Liberalul Constanței, I, nr.33, 8 iunie 1914, pag.1-3

la un ceremonial religios ținut de un sobor de preoți condus de episcopul Nifon. După terminarea slujbei, atât familia regală rusă cât și cea română s-au miruit la iconostas sărutând o icoană a Sfântului Nicolae și o cruce din aur, care apoi așezate într-o cutie din catifea au fost dăruite țarului. Seara, dejunul a fost dat la Casino de către I.C.Brătianu, președintele Consiliului de Miniștri. Țarul a oferit numeroase medalii și ordine. Vizita țarului Nicolae al II-lea și

a familiei sale la Constanța, în anul 1914, discuțiile cu regele Carol I și primul ministru Ion I.C. Brătianu au reconfirmat noua orientare în politica externă a țării noastre.

La 27 septembrie 1914, regele Carol I a murit. Prințul moștenitor care i-a urmat la tron a fost Ferdinand I, acesta plasându-se pe poziții atantofile încă de la început. Astfel, tratativele cu Antanta au intrat în vara anului 1916 în faza finală. Prima zi a mobilizării a fost într-o luni, 15 august

1916. Primul comunicat al Comandamentului Suprem anunța : "Aseară la ora 9 a fost declarat război Austro-Ungariei; în aceeași noapte, 14 spre 15, trupele române au atacat frontul austro-ungar; trupele aliate ruso-țariste au intrat în Dobrogea. Flota rusească a sosit la Constanța. Monitoarele și bateriile austro-ungare au bombardat Vâlciorova, Turnu-Severin și Giurgiu".

G.V.

Odiseea statuii lui Ovidius

La numai cinci ani de la reanexarea Dobrogei, prefectul Remus OPREANU înaintea către ministrul de Interne un raport prin care îi precizează că statuia poetului latin Ovidius va fi ridicată prin contribuția benevolă a populației orașului.

Comitetul pentru ridicarea statuii lui Ovidius îl alege președinte pe Mihail COICIU și ca autor pe sculptorul Ettore FERRARI din Roma. Artistul era deja autorul statuii lui Lincoln din Washington, a lui Garibaldi din Pisa și a lui Eliade Rădulescu din Piața Universității din București.

În septembrie 1884, statuia comandată sosește din Italia, pe Dunăre, la Cernavodă, de unde cu trenul urma să fie transportată la Constanța. Dar scriau ziariștii timpului „Ovidiu,

care nu prea a avut noroc în viață, trebuia să fie gonit de soartă și după moarte. Statuia lui de bronz, care este să se înalțe aici, pe țărmul mării, stă amanet în ladă la gară. Acest nou exil a înduplecat pe mai multe cucoane să organizeze o serbare pe mare și un concert la Casino ca să scoată pe poet din închisoarea sa de lemn, căci cei de la putere fac întotdeauna

lucrurile pe jumătate”.¹

Statuia a fost inaugurată abia la 18/30 august 1887. Pentru dezvelirea monumentului s-au alocat de la bugetul orașului 1.500 lei, pentru ca statuia „să fie iluminată permanent cu patru felinare”. Turnată în bronz, înaltă de 2,2 m, a fost așezată pe un pedestal pe care s-au săpat versurile poetului:

¹ Fraternitatea, 6, nr.4, 27 ian.1884.

arătat și îmbunătățirile făcute în Dobrogea de când această provincie s-a alipit la România. Musica a început apoi să cânte imnul național și statuia a fost dezvelită în aplauzele publicului. Statuia este reușită, poetul este reprezentat într-o atitudine gânditoare. În final a vorbit dl. ministru al instrucțiunii publice, la care a răspuns primarul”.

Statuia nu a fost de la început în poziția de astăzi, ci la marginea pieței, cu fața spre oraș.

Mutarea ei pe actualul loc s-a făcut în 1921 când au început lucrările Palatului Primăriei, astăzi Muzeul de Istorie națională și arheologie.

În 1895, Piața Ovidiu cuprindea o grădină de vară,

„Hic ego qui jaceo tenerorum lusor amorum/Ingenio perii Naso poeta meo./At tibi qui transis, ne sit grave quisquis amarti/Dicere: Nasonis molliter ossa cubent.” În

traducere liberă, versiunea românească: „Aici zace Ovidiu, cântărețul iubirilor gingașe/Răpus de-al său talent./ O, tu ce treci pe-aici/De-ai iubit vreodată/ Te roagă pentru dânsul să-i fie somnul lin”.

Lucrările pe care a fost ridicată statuia lui Ovidius au fost efectuate de cioplitori în piatră angajați în mod

special în Italia pentru a da acestui soclu o formă artistică, care să nu fie nepotrivită cu opera de artă a sculptorului Ettore FERRARI.

Solemnitatea inaugurării, scria reporterul,² a fost prezidată de Dimitrie STURDZA, ministrul instrucțiunii publice. Au luat parte autoritățile

locale, numeroși parlamentari, intelectuali din toate părțile, reprezentanți ai presei din București și străini, locuitorii Constanței. Primarul orașului italian Sulmona, locul natal al poetului exilat, a adresat

orașului Constanța un mesaj. Într-un ziar central,³ relatarea de la fața locului este mai detaliată: „Serbarea a fost foarte frumoasă. Lume multă, dl. Remus OPREANU pe când statuia era încă acoperită, a rostit un discurs în limba latină, în care după ce a vorbit de poetul cu care trebuie să se mândrească Constanța, a

două prăvălii, aparținând comerciantului Aristide Karatzali, o brutărie cu vatră de copt pâinea, o casă cu o mică curte, unde va funcționa prima grădiniță de copii din oraș, o magazie din piatră colțuroasă pentru depozitarea cerealelor. Zona a fost pavată în 1899.

Aurelia LĂPUȘAN

² Farul Constanței, V, nr. 21/30 august 1887

³ Românul, 26, 30 august 1887, p. 1

90 de ani de la apariție

TOMIS, un reper în presa teologică dobrogeană

Istoria presei dobrogene nu are o tradiție îndelungată, neexistând o presă proprie până în momentul revenirii Dobrogei la patria mamă. Abia anul 1879 marchează debutul publicațiilor între Dunăre și Mare. Dacă primul periodic tulcean este *Steaua Dunării*. *Foaia intereselor locale* (22 iunie 1879-1891), primul jurnal tomitan este *Farul Constanței* (10 mai 1880 - 26 noiembrie 1938). O stea și un far care i-au

călăuzit pe înaintași în primii pași făcuți pe tărâmul fascinant al surprinderii și immortalizării clipei în paginile de ziar.

Dacă prima încercare publicistică a clerului din această provincie este reprezentată de *Noua revistă a Dobrogei*, o gazetă interdisciplinară a „Învățătorilor, Preoților, Proprietarilor Mari și Mici din Dobrogea” (15 noiembrie 1901 - septembrie 1902), totuși, cea mai importantă publicație rămâne *Tomis*, revistă eparhială (15 aprilie 1924 - iunie 1948), care debutează la aproape un an de la reactivarea episcopiei de Constanța.

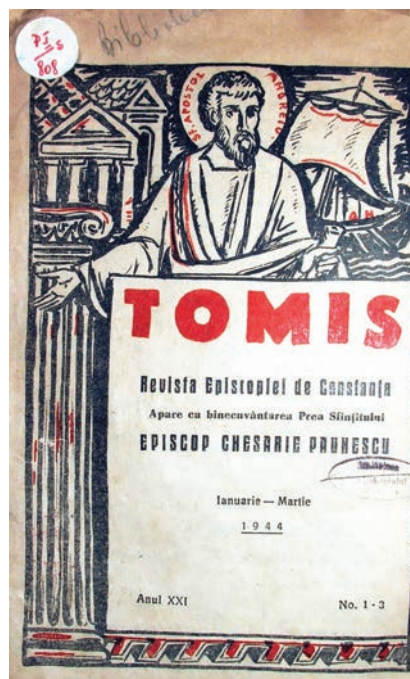
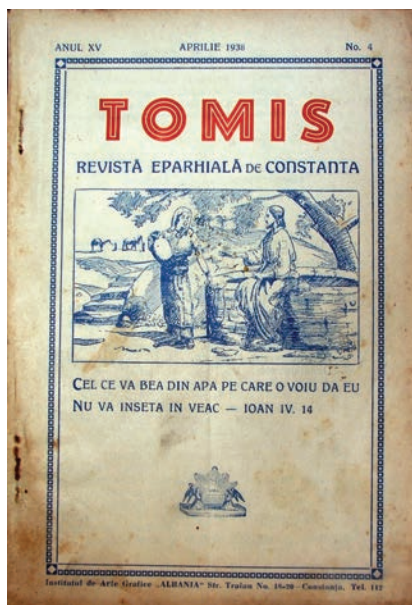
La începutul anului 1924, Preasfințitul Ilarie, episcop de Tomis, propune înființarea unui periodic care să fie „o tribună publică de la care preoții să-și poată exprima ideile cu privire la chestiuni bisericești”. În istoria de peste două decenii intervin o serie de schimbări, de la subtitlu, până la structura revistei. Subtitlul inițial, „foaia oficială a eparhiei de Constanța”, se schimbă în „revistă eparhială” (ianuarie 1927), apoi „revistă oficială, lunară, eparhială de Constanța” (în 1943) și „revistă de cultură creștină” (în mai-decembrie 1947), pentru ca în aprilie-mai-iunie 1948 să devină „revistă bisericească a Eparhiei Constanța”.

O tradiție împământenită a Bisericii Ortodoxe este girarea cărților și a revistelor de către ierarh. În acest sens, la începutul celui de-al cincilea an de apariție, în cuvântul „Către cititori” redactorul aprecia că: „Dacă P.S. Ilarie a fost creatorul

revistei, apoi PS Episcop Gherontie este crescătorul și dezvoltatorul ei..... Preasfințitul Gherontie, (este) Patronatorul moral și material al revistei”. Au urmat: PS locotenent Eugen Laiu și PS Chesarie Păunescu.

În împlinirea obiectivelor stabilite în articolul program, colegiul de redacție era ajutat

de colaboratori, în marea lor majoritate preoți fie din eparhie, fie din țară: Gh. Vasilescu Znagoveanu-Malu, Iulian Constantinescu, Roșculeț, V. Georgescu, Ilie I. Nicolau, Rădulescu-Ștefănești, George Petre-Broșteni, M. Buric, T. Samoilă ș.a. Excepție de la tagma preoțească fac avocatul Dr. Ion Dinu, doctor în teologie, prof. C. Mureșanu, Gh. Moraru - șef culegător tipograf ș.a.

De-a lungul întregii sale existențe, publicația abordează

teme de interes preoțesc, acoperind o gamă largă de probleme: istorie, pastorație, învățământ, articole ce vizează rolul femeii în familie, traduceri, bibliografie, povești moralizatoare și multe altele. Numeroase articole prezintă modul de abordare a unor probleme practice: cum trebuie educați copiii, cum se întocmește monografia parohiei, ce teme trebuie discutate la conferințele și cercurile culturale preoțești,

vastitatea cunoștințelor de cultură generală care să le permită preoților să facă față oricărei discuții, din orice domeniu. În paralel cu acestea exista și o secțiune oficială în care erau diseminate circulare, telegrame, legi, vizite canonice, mișcarea clerului etc.

Prin consemnarea cu acribie a evenimentelor, *Tomisul* s-a impus în presa și istoria dobrogeană.

Laura CALOEAN

Teotim, un sfânt tomitan

În calendarul ortodox, Sfântul Teotim este prăznuit la data de 20 aprilie pentru „sfînțenia și minunile sale”.

Sfântul Teotim a fost ales Episcop al Tomisului în jurul anilor 380-395, după moartea înaintașului său, episcopul Gherontie. În această calitate el a participat, în anul 400, la un sinod local de la Constantinopol, convocat de Sf. Ioan Hrisostom.

Ca episcop al Tomisului este amintit pentru prima dată în anul 392, de fericitul Ieronim, în celebra sa lucrare: *De viris illustribus* (Despre bărbați iluștri), care spune că era păstor strălucit, cu mare dragoste de Dumnezeu și de oameni, teolog învățat și scriitor talentat și neobosit. El afirmă că a scris scurte tratate (cărți) sub formă de dialoguri, în stilul vechii elocințe”, ceea ce dovedește vasta sa cultură în retorica și filosofia antică, greacă și latină. Apoi, fericitul Ieronim încheie cu aceste cuvinte despre Teotim: *Aud că scrie și alte lucrări*”. Și-a desfășurat activitatea la sfârșitul sec. al IV-lea și începutul sec. al V-lea, fiind contemporan cu unii

dintre Sfinții Părinți, precum: Sf. Ioan Gură de Aur, Sf. Grigorie de Nyssa, Sf. Grigorie de Nazianz etc.

Sfântul Teotim „Scitul” era binecunoscut împăratului Arcadie și mai ales Sfântului Ioan Gură de Aur, căruia îi era prieten devotat. În anul 399, marele patriarh i-a

trimis fericitului Teotim călugări misionari pentru nomazii sciți de la Istm”, adică pentru huni. În anul 400, Sfântul Teotim ia parte la un sinod local în Constantinopol, convocat de Sfântul Ioan Gură de Aur, împotriva învățăturii eretice a episcopului Antonin al Efesului.

În anul 403, Sfântul Teotim era din nou în Constantinopol și lua apărarea marelui patriarh și dascăl a toată lumea, Sfântul Ioan Gură de Aur, împotriva acuzațiilor aduse de Sfântul Epifanie al Ciprului, dovedind prin aceasta adâncă legătură duhovnicească dintre sfântul episcop străromân Teotim și Sfântul Ioan Gură de Aur.

L. CALOEAN

Sfântul Mare Mucenic Gheorghe, purtătorul de biruință

Sfântul Gheorghe s-a născut în secolul al III-lea, în părțile Nicomidiei, din părinți evlavioși. Tatăl lui Gheorghe a murit apărându-și credința, iar mama a luat copilul și au mers în Palestina. Aici Gheorghe a studiat filozofia și științele timpului său, devenind unul dintre învățații vremii. A fost atras în mod deosebit de mânăuirea armelor, ajungând la treizeci de ani la rangul de tribun, apreciat de împăratul Dioclețian pentru victoriile pe care i le adusese în lupte. Dacă din punct de vedere profesional omul de arme avea o carieră bine conturată, la prigoana împotriva creștinilor comandată de împărat în anul 303, Sf. Gheorghe a renunțat la tot și-a mărturisit credința în Dumnezeu în fața lui Dioclețian.

Așadar, Sfântul Gheorghe este considerat a fi un protector al naturii înverzite, dar și al vitelor și al oilor.

În trecut sărbătoarea ținea trei zile. Fie erau „împodobite” b r a z d e dreptunghiulare în cele patru colțuri cu ramuri de salcie și flori galbene, fie se punea grapa cu colții în sus înaintea grajdurilor, toate acestea aveau drept scop ferirea de

forțele malefice, ca de exemplu de strigoii care furau mana vitelor cu lapte.

Un alt obicei era ca în noaptea premergătoare fetele nemăritate să-și vadă ursitul într-o cofă plină cu apă sau în dimineața zilei de 23 aprilie să pună în mijlocul drumului brazde proaspăt cosite, împodobite cu coronițe. Apoi stăteau la pândă să vadă dacă feciorul drag lor trece pe acolo și calcă pe coronițe. Era semnul că se vor căsători în acel an. Sărbătoarea Sfântului Gheorghe marchează și debutul anului pastoral prin focurile vii, aprinse fie în casă sau în vatra satului. În acest din urmă caz, flăcării obișnuiau să sară peste foc pentru a se purifica.

Laura CALOEAN

TRADIȚII DE SF.GHEORGHE

În unele părți ale țării, **Sângiorzul** este denumirea populară a praznicului Sfântului Mare Mucenic Gheorghe, sărbătoarea creștină suprapunându-se peste cultul Cavalerului Trac din mitologia traco-dacică.

Sfântul Gheorghe „cap de primăvară” este fratele mai tânăr al lui Sânmedru, Sfântul Dumitru, care prevestește răcirea vremii și apropierea iernii. Conform tradiției populare, când încep broaștele să orăcăie, Sfântul Gheorghe ia de la Sânmedru cheia cu care închide iarna și deschide vara și vremea bună, iar când trece călare împrejurul pământului, iarba și codrul prind viață.

În cele câteva zile de la mărturisirea credinței până la nașterea în lumea celor dreți, Sfântul Gheorghe a făcut minuni, a îndurat cu stoicism multe chinuri greu de imaginat. Toate acestea au dus la convertirea multor păgâni, printre care și împărăteasa Priscila, cea care a primit numele Alexandra la Botez, omorâtă și ea la porunca împăratului. Sfântul Gheorghe a fost ucis prin decapitare cu sabia, fiind sărbătorit de Biserică pe data de 23 aprilie.

Mulți creștini poartă și astăzi numele „purtătorului de biruință” și îi sunt închinat numeroase biserici.

Recucerirea timpului pierdut

Ș t e p h a n Eleutheriadis este un nume cunoscut în special în rândul arhitecților și pictorilor din America și Europa. Mai puțin acasă, în România, și chiar și mai puțin de atât în Constanța acestui timp. Artistul s-a născut în 22 septembrie 1922 la Mangalia și a fost unul dintre cei care au slujit-o cu un devotament exemplar oriunde s-a aflat. Dovadă convingătoare - expozițiile personale organizate peste mări și țări, memorate toate cu un singur cuvânt: Mangalia.

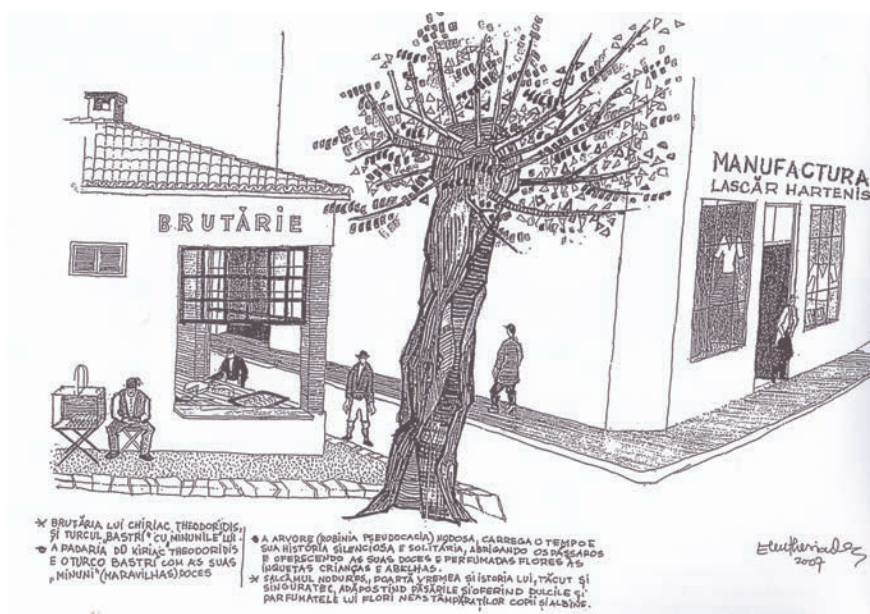
A urmat cursurile Facultății de Arhitectură din București în

a frecventat atelierul lui Ștefan Constantinescu, a luat consultații cu arhitectul pictor George M. Cantacuzino și cu

Brazilia, la Rio de Janeiro.

După cum aflăm din monumentală monografie *Artiști dobrogeni*, semnată de reputatul critic de artă Florica Cruceru, arhitectul Stephan Eleutheriadis a proiectat locuințe, biblioteci, teatre, stadioane; s-a distins la mai multe concursuri braziliene și internaționale, primind mențiuni de onoare pentru proiectul Monumentului lui Ruy Barbosa, la concursul Cetății Universitare din Rio de Janeiro (1953) și a obținut premiul al II-lea pentru Monumentul morților din al doilea război mondial (1956).

Participă la primul salon federal de artă modernă și la a cincea bienală de artă de la São Paulo. Proiectează reședința din Petropolis, și Teatrul din Cuiabacu. Lucrările sale se găsesc în muzeele de artă Mariano Procopio, din

timpul războiului, absolvind-o tocmai de aceea abia în 1948. În paralel, a făcut cursuri de pictură cu Paul Miracovici,

sculptorul Mac Constantinescu. În 1951 emigrează în Grecia, apoi se stabilește în

Juiz de Fora, Minas Gerais și în colecții particulare din: România, Grecia, Brazilia, Franța, Germania, Canada, S.U.A.

Sușține zeci de expoziții personale în Brazilia, cele mai multe în Rio de Janeiro, din care majoritatea sunt dedicate Mangaliei.

Despre el scria un vechi prieten, de asemenea fiu al Mangaliei, Ștefan Delureanu: „Cum clepsidra primului său stadiu de viață s-a cernut la Mangalia, în irepetabila unicitate a unei așezări magice, imaginea ei nu putea fi mistuită de uitare. Dragostea pentru Mangalia l-a urmărit toată viața, oricât de departe a fost de orașelul de la malul Mării Negre”. Și alte aprecieri critice: ”Există în opera lui Stephan Eleutheriadis în special în tablourile care evocă orașul său natal, o recucerire a timpului pierdut. În această căutare asiduă a sentimentelor copilăriei, în neuitata Mangalie, pictorul demonstrează o nestăvilă emoție...pentru că preocupările pictorului cu viața din trecut sunt fundamentale./.../În acea epocă Mangalia era, pentru el, paradisul. (Antonio Bento, Rio de Janeiro, 1972).

„Mangalia, perla Mării Negre, a dispărut ca și un oraș submers, dar Stephan vorbește despre istoria și farmecul ei în limba universală care se numește pictură...(Jean Boghici, Rio de Janeiro, 1984).

Mangalia a apărut ca o sculptură în timp și piatră, ca omenie și umilință, peste care secolele și vântul, resemnarea și lirismul și-au lăsat amprente în inocența în formele ei singulare prin autenticitatea lor. Bântuită și pedepsită de mare și de istorie, a supraviețuit cu îndărătnicie timp de peste două milenii și jumătate, până în 1907, când un dig miraculos a salvat-o de voracitatea mării.

Dacă Troia a fost cucerită și distrusă printr-o luptă obstinată și un artificiu de inteligență, dacă Guernica a fost victima cruzimii unui război civil, dacă Hiroshima a fost punctul final al celui mai devastator război, Mangalia a fost asasinată cinic și conștient în timp de pace de un regim impostor și samavolnic pentru finalități turistice, fără să se țină seama de semnele anilor, secolelor și mileniilor.

Mangalia a apărut în timp ca ierburile pe câmpie, natural, cu formele ei fruste ieșite din nevoile oamenilor, ce doreau să-și adăpostească și trăiască doar viața. Mangalia nu era un monument de arhitectură, nici o splendoare urbanistică, era o poezie laică făcută de timp, cu străzile ei strâmbe trasate de nevoile oamenilor, pline de praf și fără trotuare, cu lungi garduri de piatră în spatele cărora se ascundea liniștea caselor acoperite cu olane. Cafenelele, căruțele cu cai, înțelepciunea salcânilor, a oșetarilor visători, gălăgia găștelor și hămăitul câinilor, litania neastâmpărată a mării cu pescărușii fluturând în cer, soarele, vântul, copiii desculți și maidanele pline de lobodă și cucută, toate făceau acest singular poem liric care se numea Mangalia.

Aici totul se exprimă prin tăcere; și formele, și timpul și marea chiar, aici vezi transparența lumii și infinitul, aici stai de vorbă cu Dumnezeu.

Desigur, este vorba despre acea Mangalie de până la 1960, când începe reconstrucția ei printr-o politică de demolări și sistematizări, în special în zona centrală, impunându-se noul stil de arhitectură și o pecete străină de spiritul balcanic al orașelului de altădată. Intelectualii orașului, în special cei care reușiseră să se salveze prin exil au condamnat nu doar autoritățile vremii, ci și pe confrății lor care își puneau semnătura pe noile lucrări. S-a întreținut tocmai de aceea un curent opozant care a militat constant pentru ca Mangalia să fie descărcată de toate aceste însemne arhitecturale moderne și să revină între zidurile anticei cetăți callatiene un mare, excepțional, parc arheologic. Din această perspectivă, sistematizarea orașului modern a fost pentru

artiștii lui o mare tragedie, cum o caracterizează de fapt și Ștefan Delureanu într-un articol publicat cu peste un deceniu în urmă într-o revistă locală. ”Transformând o tragedie - „asasinarea Mangaliei” în operă de artă de o poezie inefabilă, atât de elocventă în omenescul ei profund, el a readus-o în lumina nemuririi, restituind posterității, odată cu parfumurile pitoreștilor sale unghiuri și arcane, patria fără vârstă a unei omeniri singulare. Dobrogea, străvechiul pământ care-i aici de la facerea lumii, are cea dintâi datoria de a recupera și asimila opera nobilului ei fiu...” scria Ștefan Delureanu în *Tomis* din septembrie 1995.

Apel la care trebuie să subscrie toți cei care își definesc identitatea prin apartenența la spiritul și spațiul dobrogean.

A.L.

Folclor nou, trecut prin sita cenzurii

- 293 -

COLIND DE FLACAU *Celinde de*

sub aripa cerului,
Gura Gheorghe a Nelului.
Ce-a născut, *Or*
Doamne, a crescut:
Crescută-i un chiparos,
Chiparos miros frumos,
Da creanga de chiparos,
Chiparos miros frumos,
Jos la verdele pământ
Este un leagăn de argint;
Lângă leagăn cine șade
Pe un ^{seam} ~~seam~~ cu speteze,
Sade(N), făt frumos,
Si leagănă pe Hristos.
Leagănă și-l șoșoiește
Si din gură așa-i grăiește:
- Fost-am, Doamne, să te-ntreb
Si fămă ca să-nțeleg
Cînd îi capul veacului,
Sfîrșitul pămîntului,
Concerirea mirului,
Mirului și-al grîului.
Atunci Dumnezeu grăi
Celui ce vrea a trăi:
- Tu, cel ce mă întrebași,
Eu cu dreptul spuneți-aș
Cînd îi capul veacului,
Sfîrșitul pămîntului,
Concerirea mirului,
Mirului și-a grîului:
Cînd o bate
Fiu pe tată,
Fica pe maica-sa,
Fina pe nașa sa,
Finul
Pe nașul,
Cel mai mici
Pe cei mari,
Atunci

Instalarea regimului comunist a determinat o serie întreagă de modificări de ordin cultural în sânul societății românești. Pentru un popor în care ponderea populației de la sate era cu mult mai mare în raport cu cea de la oraș, în a cărei structură psihologică elementul tradițional ocupa încă un loc extrem de important, era necesară o acțiune de modificare a datelor care potențau creația populară autentică.

În acest sens, unul dintre domeniile care au suferit puternice schimbări la nivel de expresie, sens și mijloace de realizare a fost cel al folclorului autohton. Lirica populară românească din perioada comunistă a adus în prim plan o serie de teme noi, în conformitate cu evenimentele istorice și cu transformările din cadrul societății și a operat – în același sens - o cenzură atentă asupra textelor consacrate. O categorie care a atras în mod special atenția membrilor de partid, responsabili cu reorganizarea textelor folclorice, a fost aceea a colindelor tradiționale. Un exemplu ilustrativ în acest sens îl găsim în fondul Arhivei Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”. Este vorba despre un manuscris ce conține colinde culese din zona Dobrogei, document de o mare valoare al Centrului atât pentru complexitatea și autenticitatea sa cât și pentru că el constituie o mostră a modificărilor aduse de către cenzori textelor originale. Intitulat „Între Dunăre și Marea Neagră”, manuscrisul îi aparține preotului Preda IONESCU, cel care a desfășurat încă din anii 1930 o amplă muncă de culegere a folclorului dobrogean spre a-l valorifica ulterior într-o publicație. În rândurile de mai jos, vă vom prezenta textele originale a două colinde din cadrul acestui manuscris, precum și pasajele cenzurate din ele, spre o mai bună înțelegere a problemei.

Ana-Laura PARFINOV

- 294 -

Atunci-i capul
Atunci-i capul veacului,
Sfîrșitul pămîntului,
Concerirea mirului,
Mirului și-al grîului,
Dăruieși (N), făt frumos,
El să fie sănătos.

Notă: după fiecare 2 versuri se cîntă: Or om da ler
oi Doamne.

Germanii dobrogeni – Cartea de-acasă

Germanii apar în conștiința celor ce studiază fenomenul demografic al Dobrogei ca un element colonizator benefic pentru dezvoltarea regiunii, întronând un anumit stil de viață riguros și gospodăresc. Ionescu Dobrogeanu scria că „germanii sunt muncitori și gospodari, ei se ocupă cu agricultura, creșterea vitelor și mai ales a vacilor și cailor. La începutul veacului XX numărul germanilor dobrogeni era de 8.800 locuitori din care în plasa Mangalia erau 1483.¹

Cea mai mare parte a coloniștilor dobrogeni nu a venit direct din Germania. Drumul lor de la părăsirea satelor de baștină i-a condus mai întâi prin Prusia, apoi prin marele Ducat al Varșoviei până în Rusia. Colonii germane au fost înființate mai ales în sudul Rusiei, de unde a plecat majoritatea coloniștilor spre a se așeza în Dobrogea. Alte regiuni de proveniență a germanilor au fost Polonia, Ucraina, Bucovina și Ungaria.²

Între 1893 și 1940 au existat în Dobrogea 40 de localități în care trăiau mai mult de 10 familii germane sau austriece, o pătrime a coloniștilor fiind de confesiune catolică, trei pătrimi de confesiune evanghelică.

În Techirghiol, germanii s-au așezat în partea de vest a localității și au întemeiat un cartier cu case înalte, în arhitectură specifică, cu

1950. Germani dobrogeni reveniți acasă la o aniversare

gospodării bogate în vite și acareturi. După 40 ani, din păcate, ei sunt obligați să plece părăsind în pripă agoniseala de-o viață³. Casele lor sunt ocupate de macedonenii din Cadrilater.⁴ Dintr-un tabel aflat în arhivele Primăriei aflăm că în intervalul 1906-1924 au fost recrutați din Techirghiol pentru armata română 131 români, 40 turci, 18 germani, 2 bulgari, 1 grec și 1 ungur.

În 1907 germanii din Colelia și Malcoci s-au așezat în Techirghiol.⁵

Conform statisticilor din 1919, procentul populației de

origine germană din România se ridica la 4,1%, iar în structura etnică a Transilvaniei ocupă aceeași poziție cu un procent de 9,87%.

De altfel, în Dobrogea, trăiau în 1928, conform statisticilor oficiale, 11.092 de germani reprezentând 1,47% din populația totală și 177 de austrieci. La recensământul populației din 1930 au fost înregistrați 12.581 de germani.⁶

Delavrancea scria despre cât de curioasă este Țara Dobrogei în care se amestecă vreo 12 sau 14 naționalități „stând toate ca-n conăcire”. Totuși tătarul nu se ceartă cu mocanul, nici acesta cu lipoveanul; neamțul nu supără pe turc iar părintele catolic din Caramurat, un călugăr din cinul pasioniștilor, fost exilat de ruși în Siberia iar acum poposit în Caramurat o fi prieten de căciulă cu hoga turc și cu popa românesc.⁷

¹ Ionescu, Dobrogeanu, Dobrogea în pragul veacului al XX-lea, 1904, pg.345-346

² Maria-Elena Muscan, Germanii din Dobrogea, un proiect interdisciplinar, Germanii dobrogeni-istorie și civilizație, vol.coordonat de Valentin Ciorbea, Editura Muntenia, 2006,p.207.

³ În 1940 s-a produs o repatriere aproape totală în baza unui tratat semnat de către autoritățile române și germane ca urmare a discursului lui Hitler din 6 octombrie 1938, care viza separarea etnică în Europa de Est. La 30 octombrie 1940 s-a primit în Dobrogea Ordinul de Repatriere. Au rămas numai cca. 2% din coloniști. La plecare, coloniștii și-au luat și arhivele, acest lucru făcând foarte dificilă o cercetare ulterioară.

⁴ Direcția județeană a Arhivelor Naționale, fondul Primăriei Techirghiol, 1904/1926.

⁵ Bilder aus der Dobrudscha 1916-1918. Imagini din Dobrogea, 1916-1918. Ediția 2011, Ex Ponto, Constanța, p.184.

⁶ Ultimul recensământ din 2002 arată un număr de 315 germani în jud. Constanța.

⁷ Cioroiu, C.Călători străini la Pontul Euxin, Editura sport-turism, 1984, p.104

În 1920, Arhiepiscopul Raymund Netzhammer⁸ a călătorit cu trăsura prin sudul Dobrogei și a lăsat scrise mărturii interesante: "În timp ce ieșeam din sat privirea mea zăbovi încă o dată asupra satului admirabil de la malul mării, ai cărui locuitori avuseseră anul acesta parte măcar de o recoltă medie. Mai marele satului ne însoți până la satul turcesc Tuzla. Când ajunserăm la băile de nămol de la Techirghiol - Movila, ne oprirăm puțin să admirăm circa 50 de piese mari de arhitectură antică: cilindri de coloane, lucioși și canelați, baze, capiteliuri, socluri, diverse

1940. O gospodărie germană din Techirghiol.

1939. Copii germani la munca câmpului

frize, arhitrave⁹, frontoane ș.a.m.d. Dedesubt se găsește și un frumos capitel vechi creștin,

⁸ Raymund Netzhammer (19 ianuarie 1862 (Erzingen/Germania) – 18 septembrie 1945 (insula Werd), arhiepiscop de București din 1905 (6 sept. 1905 – numirea în calitate de arhiepiscop de București de către Papa Pius al X-lea) până la demisia din această funcție în 15 iulie 1924. Arhiepiscopul Raymund Netzhammer a slujit exemplar Biserica și s-a identificat cu interesele ei. A fost o personalitate complexă, renumit prin cunoștințele sale științifice – bun geograf, fizician și matematician –, autor de studii, manuale și sinteze istorice. Și-a dedicat mulți ani arheologiei creștine, cu precădere pentru Dobrogea.

⁹ Element de construcție (caracteristic arhitecturii clasice) care constituie partea inferioară a antablamentului și care se sprijină pe capitelul coloanei sau pe zid.

trapezoidală. Toate întrebările mele referitoare la proveniența pietrelor rămaseră fără răspuns, astfel încât presupusei că fuseseră găsite în acest loc, unde în vechi timpuri se afla anticul oraș Stratonis, și că și acest loc avusese o biserică creștină veche. Astăzi știu că această presupunere nu poate fi dedusă de pe urma acestui capitel, fiindcă toate pietrele antice de aici aparținuseră de orașul Constanța, care se află la o distanță de 18 km. Fuseseră găsite în partea de nord a orașului pe limba stâncoasă

¹⁰ Bloc de piatră care se află ieșit în afară față de nivelul zidăriei, servind de obicei ca sprijin pentru o boltă, un arc etc. (n.tr.)

de pământ, unde astăzi se află noile hanuri mari, fiind transportate pe moșia sa de la Techirghiol de proprietarul de atunci al acelor terenuri. Astfel nu avem doar rămășițe valoroase ale unei biserici ale Tomisului, veche metropolă creștină, ci știm și, că această biserică a fost ridicată într-unul din cele mai frumoase locuri de pe malul mării din oraș".¹¹

Și arhiepiscopul Raymund Netzhammer continuă: „Peisajul deveni însă deosebit de interesant după ce ieșirăm din micul sat turcesc Agigea, unde din drumul principal o cotește un alt drum spre sud-est. La capătul lui se află într-un parc frumos, aproape de malul mării, un spital de copii aparținând eforiei¹² spitalelor civile. O nouă aripă a acestui lăcaș de binefacere era tocmai în lucru. Din acest punct am avut parte de o priveliște impunătoare: în stânga marea și în dreapta un lac, ce pătrundea adânc în teritoriu. Acest lac, asemeni Siutghiolului, era

¹¹ Traducerea și prelucrarea textului din germană aparține Dr. Maria-Elena Muscan, conferențiar universitar în cadrul Facultății de Litere a Universității "Ovidius" din Constanța.

¹² Nume dat unor instituții administrative de utilitate publică sau culturală din trecut. (n.tr.)

despărțit de mare doar de o fâșie îngustă de nisip, peste care trecea drumul nostru.

Acest lac, numit cel mai des Techir-Ghiol, este fără îndoială cel mai aparte din toată Dobrogea. Apa de aici nu conține doar hidrogen sulfurat, care se face observat în apropierea lacului, ci și aliaje de brom și încă o serie întreagă de săruri de calciu, magneziu și natriu. Această ciudată apă este de patru ori mai sărată decât apa mării, are densitate mult mai mare decât aceasta, și formează în apropierea satului Techirghiol o zonă de nămol folosit în scopuri curative. Băile de nămol fac posibilă și

1940. Familie germană. Fotografii din colecția Florin Zisu

Deja de mulți ani Ministerul Domeniilor face eforturi uriașe de împădurire a dealului spre care tocmai ne îndreptăm, însă toate încercările au fost sortite eșecului, pentru că această așa numită pădure rodește numai niște bieți pomișori și niște tufișuri rare. Imaginea Techirghiolului murdar și întunecat cu apa lui sărată și foarte amară îmi readuse în minte suspinul ovidian, care se plânge că în această țară, pentru potolirea setei "mlaștina se amestecă cu sarea mării".

Lebensweg DER DOBRUDSCHADEUTSCHEN in Bildern

Gerlinde Stiller-Leyer
la Techirghiol

1992 Germanii in Dobrogea. Copertă

existența sanatoriului *Movila*, pentru care tocmai era adus un cazan cu abur, ceea ce păru să îi sperie pe caii noștri. Întreaga instituție face, privită de afară, o impresie dezolantă, căci nu îmbie deloc cu răcoarea unei grădini sau a unui mic parc. Vina aici, însă, nu o poartă antreprenorul, ci natura însăși, care nu pare să aprecieze pomii prea mult în aceste locuri.

În orașul Heilbronner există astăzi o asociație a germanilor din Dobrogea și Cadrilater, născută în urmă cu 50 de ani pentru a-i aduna la un loc pe toți cei plecați din această regiune, cuprinsă între Dunăre și mare, dar și din Durostor și Caliacra. Eforturile acestei comunități de a strânge și perpetua spiritul Dobrogei, atât de amestecat

HEIMATBUCH
DER
DOBRUDSCHA-DEUTSCHEN

1840 – 1940

Lucrare apărută în Germania

de nații, tradiții și obiceiuri s-au materializat pe de-o parte în implicarea directă în ajutarea dobrogenilor și în editarea a două masive monografii. Soții Albert și Gerlinde Stiller-Leyer sunt inițiatorii acestei splendide întreprinderi editoriale, la care s-a lucrat peste 6 ani. Una din lucrări se numește sugestiv „Cartea de acasă a germanilor dobrogeni”.¹³

Aurelia LĂPUȘAN

¹³ Monografia Heimatbuch der Dobrudscha-Deutschen 1840-1940, editată la Heilbronner în Germania, autori Albert și Gerlinde Stiller-Leyer, 1992.

Constructul identității naționale la început de secol XX

DANSATOR, OM POLITIC, FONDATOR DE ZIARE

Simeon Petrescu s-a născut în 1854, la Silistra, deși puținii săi exegezi îi dau ca loc de naștere București. A urmat liceul la Sf. Sava. În 1871, la București, primul profesor de gimnastică din România, Gheorghe Moceanu, pune bazele unei "Școli de gimnastică" pentru școlari, funcționând pe lângă Societatea „Tirul” care, în 1874, își extinde activitatea incluzând și scrima și fiind intitulată Școala de gimnastică și scrimă. Prima promoție absolvă școala în 1876, ca maeștri de gimnastică echivalentul profesorilor de mai târziu. Printre absolvenți se află N. Velescu, Simeon Petrescu, N. Rădulescu, Andrei Bagav și alții.¹ Anul următor, Nicolae Velescu, Simeon Petrescu și Andrei Bagav ca sportivi și instructori primesc medalia de aur la primul examen concurs de scrimă organizat de societatea "Tirul"²

Simeon Petrescu a ocupat la absolvire catedra de scrimă a Universității București și pe cea de gimnastică a Liceului Matei Basarab. Dar nu a stat mult, căci în octombrie 1878 a plecat să colinde lumea ajungând în America și Africa.

"Am fost la Paris, la Londra, la Copenhaga, Chicago, New York, Roma, și în alte centre ale lumii. I-am ascultat pe Mazzini, Patti, Gladstone, i-am văzut pe Franz-Ioseph, Humberto și Felix Faure, m-am aflat în fața statuii Libertății și în fața turnului

Eiffel", mărturisea mai târziu.

Într-unul din primele numere ale publicației al cărui proprietar și redactor era Simeon Petrescu scria, printre altele: "Îmi aduc aminte, mă aflu la Baltimore, în timpul alegerii prezidentului Cleweland. Am fost martor ocular al unei manifestațiuni la care luau parte peste 50.000 de oameni". Și pune alături, într-o comparație partinică, faptul că la congresul conservator-democraților din capitala României entuziasmul și participarea fuseseră la fel de mari.³

Se reîntoarce în țară și începe să se ocupe cu agronomia la moșia sa din sudul Mangaliei.

"Directorul nostru, d-l Simeon Popescu, artistul gimnastic și fostul profesor de gimnastică la Liceul Sf. Sava, străbătând toate părțile lumii, n-a încetat un singur moment de a se gândi la patria sa: preocupat neconținut de ideea de a putea odată fi folositor concetățenilor săi, a pus o stăruință deosebită mai cu seamă în a observa progresele agriculturii în diferite țări, știind că aceasta este ocupația de căpetenie și sursa bogăției noastre naționale. A cules o mulțime de note asupra diferitelor culturi, din străinătate a trimis economiile sale de a se cumpăra o mică moșie și a se pune bazele unei culturi conforme cu combinația observațiilor sale. Astăzi reîntors din îndelungata-i călătorie, a luat direcția moșiei

Simeon Petrescu

sale, cu intenția de a pune în aplicare observațiile făcute și a da, el întâi exemplul inovațiilor. Pe de altă parte este decis a nu se da înapoi de la nici un sacrificiu pentru a aduce la îndeplinire programa ce expuserăm mai sus".⁴

Simeon Petrescu este ales primarul comunei Mangalia la 8 august 1905. Nu a stat mult pe scaunul primului edil și nu i se cunosc faptele în folos comunitar. Mandatul său de primar durează doar până la sfârșitul anului 1906. Dar nu a mai plecat din Dobrogea.

O NECESITATE PUBLICĂ - VIITORUL DOBROGEI

La 10 februarie 1908 apare mai întâi la București, apoi la Constanța, *Viitorul Dobrogei*, organ conservator democrat al intereselor Dobrogei. Publicație săptămânală scoasă la Tipografia Anuarul General al României București. Redacția: București, strada Doamnei

¹ Enciclopedia educației fizice și sportului din România, București, Editura Aramis, 2002, vol. I, p. 51.

² *Ibidem*, vol. I, p. 1056.

³ *Viitorul Dobrogei*, anul I, nr. 1, 10 februarie 1908, p. 3

⁴ *Echoul agriculturii*, I, nr. 1, 3 mai 1898, 1-2) 108

nr.4, Administrația:Constanța, str.Mircea 105. Au apărut 284 numere, totalizând 1092 pagini. Director - proprietar de la numărul 29 din 1908 Semion Petrescu. Apoi numele lui este trecut proprietar cu adaosul „*Sub direcțiunea politică a unui comitet*”, iar din 19 aprilie 1913 ca fondator, în casetă, distinct, cu precizarea că proprietar este Sever Movilă.⁵

Publicația a avut un caracter eminamente politic, preocupat de obținerea drepturilor politice a dobrogenilor, de modernizarea orașului Constanța, de administrația locală.

SEMION – FRATE AL DASCĂLULUI COSTACHE PETRESCU

Dar cine era de fapt Semion Petrescu? O mărturisește printr-o scrisoare deschisă către un confrate rival căruia îi admiră sinceritatea: „Ca cel mai mic fiu al dascălului Petrică, marele patriot român din dreapta Dunării, decedat în anul 1858, și ca frate al răposatului profesor Constantin Petrescu și Gheorghe Petrescu Durostoreanu, fost elev al Școalei române din Silistra, aduc călduroasele mele mulțumiri stimatului d. Al. T. Dumitrescu pentru articolul d-sale din ziarul „*Universul*”, cu data de 1 Ianuarie 1913. Mare dreptate face cu aceasta d. Dumitrescu și mult bine aduce actualmente scumpei noastre țări, luminând prin scrisorile d-sale pe oamenii noștri politici, de dreptul ce-l avem asupra acestei vechi cetăți române „*Durostorum*” care în timpurile lor era cheia de apărare a Dobrogei și care actualmente trebuie să fie și pentru noi la fel. Silistra – care

⁵ Sever Movilă este fiul lui Ioan Movilă, cel care a fondat stațiunea Techirghiol Movilă. Redactor șef al publicației Pressa, Constanța, 1933.

dela 1854 o cunosc, a fost locul meu de naștere – a fost o cetate necucerită. De câte ori ostile mării Rusii nu au fost oprite pe loc în acest punct, fără a mai putea avansa și chiar învinse? Numai istoria poate să ne spună aceasta căci numai dânsa este rămasă ca martoră a vremurilor trecute. În această mare cetate romană a locuit familia Petrescu, în această cetate s’au născut cu toții și această cetate a fost centrul de cultură românesc din dreapta Dunării, care prin sângea neobositului profesor Constantin (Costache) Petrescu s’au înființat școlile române dela Turtucaia și până la Tulcea.

Câte souveniruri îmi reamintește stimatul d. Dumitrescu prin aducerea la cunoștință publică – și mai cu deosebire în cel mai răspândit ziar al țării noastre „*Universul*” – acest statut al „*Societății Române de cultură și limbă din Silistră*” această familie Petrescu n’a fost numai inițiatorul cultural al românilor, ci și apărătorii oricărui suflet românesc și creștin din această parte. De câte ori bietul tata și în urmă fratele meu mai mare Constantin Petrescu nu erau deșteptați în mijlocul nopții din cel mai dulce somn, de persoane care veneau să-i anunțe că cutare român sau creștin a fost arestat de turci, iar ei imediat părăseau patul ducându-se pe la Conac sau pași să-i libereze? Cine susținea procesele lor în fața Cadiului, decât el?

Pot afirma cu siguranță: că dacă nu s’ar naște astfel de oameni care să-și sacrifice averea și viața pentru destiniuri naționale, multe națiuni s’ar pierde. Românii noștri însă au avut acest noroc și de aceia au existat, există și vor exista cât vor fi pe lume.

Cine m’a îndrumat pe mine, acest Simeon Petrescu ca după un voiaj de 20 de ani să mă reîntorc tocmai din America unde mă găseam foarte bine și să mă stabilesc în Dobrogea alăturându-mă pe lângă D-nii Pariano, Roman, Bănescu și Zissu?⁶ S. Petrescu.

LEV TROŢKI ŞI SIMION PETRESCU

La Editura Polirom a apărut în 1998 o lucrare care reunește în cele peste 150 de pagini articolele scrise de Lev Troțki pentru publicația *Kievskaja Misl* (Gândirea kieveană), în calitate de trimis special de război. Importanța lor pentru cercetătorul român de astăzi este foarte mare. Însemnările lui Troțki reunite sub titlul „România și războiul balcanic” ne aduc informații care completează fericit portretul exoticului personaj dobrogean.

Cu o vastă activitate revoluționară și mulți ani de exil și pușcărie, la numai 33 de ani, Lev Davidovici Bronstein Troțki nu a refuzat propunerea publicației *Kievskaja Misl* (Gândirea Kieveană) de a pleca în Balcani, în calitate de corospondent de război. Călătoria pe care acesta o face în Dobrogea este un prilej de a face o incursiune în trecut, în Dobrogea anilor 1913. Lăsând la o parte considerentele politice, Lev Troțki, un fin observator, este fascinat de locurile pe care le străbate.

Troțki a călătorit cu trenul expres București –Constanța, în care era „o aglomerație de nedescris”. La Constanța este întâmpinat de Kozlenko, „potemkineț”, vizitiu pe moșia mamei unui medic bulgar, se plimbă pe strada principală „luminată feeric de felinare

⁶ *Viitorul Dobrogei*, V, nr. 51, 20 ianuarie 1913, 1.

Lev Troțki

electrice înalte. În piață, unde cântă o orchestră militară și se plimbă dame elegante, se află monumentul lui Ovidiu și mi se amintește că aici, la Constanța, la Tomis, poetul roman a suferit exil administrativ”.

Mai târziu pleacă spre Mangalia, totul în drum seamănă cu un peisaj rusesc, întâlnește scopiți,⁷ aceștia vorbesc despre exilul lor dobrogean. În Mangalia ajunge la o „casă veche, cu uși joase, tavanul jos și el. Familia stăpânilor este de fel din Kotel, din inima Munților Balcani, tatăl și bunicul au oierit și au cuprins noi spații libere, tot mai departe spre nord față de Balcani.” Casa este locuită de familia lui Sava Racovski, „celebrul activist al renașterii naționale bulgare”, iar în casă se află o „arhivă unică în genul ei, de istorie a luptei bulgare pentru independența națională.”

Describe Mangalia într-o zi cu arșiță - 32 de grade la umbră. „De-a lungul străzii stau la măsuțele cafenelelor localnicii și cei aflați în voiaj, oamenii cu afaceri și cei fără, iar strada pare o expoziție etnografică. Se miră de acest „haos etnic și lingvistic”. Prietenul său „întoarce capul la dreapta, la stânga, salută,

⁷ Scopii. Sectanți lipoveni aduși de Mihail Kogălniceanu să fondeze satul 2 Mai aflat la câțiva km distanță de lângă Mangalia.

aruncă vorbe la o masă și la alta, intră în magazine, obține informații gospodărești, face în treacăt agitație politică, adună informații pentru niște articole la ziar, și toate acestea într-o jumătate de duzină de limbi. În decurs de o oră trece fără greutate de zeci de ori de la limba română la bulgară, la rusă, la turcă, la germană cu coloniștii, și la franceză în convorbirile cu notabilitățile.

Pleacă spre satul Helengic, acolo îl cunoaște pe „Moise, stăpânul cârciumei, un român masiv din Transilvania, băcan, achizitor cu ridicata și cămătar, care cerne rapiță dintr-un ciur pe o foaie de cort. Acești transilvăneni sunt la oraș chelneri, frizeri, băieși, iar la sat-fermieri, capitaliști și chiaburi. Iarna sunt jucători de cărți pățimași, în general o rasă energică, care în multe privințe are în România același rol cu al macedonenilor în Bulgaria.

Iată și ferma. În casa unde e instalat șeful, se află o cameră cu lacăt. E camera stăpânului. Pereții plini de pete sunt garnisiți cu cărți în toate limbile. E un număr considerabil de cărți în limba rusă, o colecție vastă de literatură străină și de publicații din 1905.

SIMEON PETRESCU – PREȘEDINTELE CONSILIULUI JUDEȚEAN

Troțki îl descrie pe Simeon Petrescu ca un om politic local, o figură foarte interesantă, un politician în stil autentic românesc. Scund, dar impunător. Ținută elegantă de vară, mustați cărunte, ochi veseli și vicleni de meridional, așezați deasupra unui nas cârnos, lanț de aur prea gros așezat pe pânțele, un briliant prea mare pe degetul mâinii stângi. Păr cărunț și creț. După înfățișare are circa 45 de ani,

în realitate 62. Takist, adică conservator-democrat, partizan al lui Take Ionescu. Nemulțumit de politica timpului: liberalii conduc detașat, au în mână băncile, preoții, profesorii.

Îi povestește Petrescu: „Am fost în toate capitalele europene, am fost în America de Nord, la New York, Chicago, Boston, în Rusia, Varșovia, Viena. La început am fost profesor de gimnastică la Constanța, apoi în calitate de artist la expoziția universală de la Paris am participat cu o trupă aleasă pentru a demonstra frumusețea dansurilor naționale”. Sub numele de Simeone Universul a hălăduit prin întreaga lume în calitate de artist de circ, completează Troțski. Clubul comercial din Chicago îi dăruise inelul de 15.000 de dolari pe care-l purta în deget. La 40 de ani s-a lăsat de cariera artistică, s-a stabilit în Dobrogea, a fost ales primar de Mangalia, a aderat la partidul lui Take Ionescu. „Simeone a făcut o gazetă a takiștilor din Constanța. Simeone e publicist. Învârte penița aproape la fel de liber ca mai înainte duzina de scaune. ”O direcție sănătoasă și nițică finețe”, explică el cu modestă demnitate...”

Și conchide Lev Troțki în editorialul său din Kievskaja Misl din septembrie 1913: ”Pe fondul înghițitorilor de săbii politice și al echilibriștilor în vorbe, fostul gimnast de circ Simeone Universul, în calitate de politician de provincie, apare, cu briliantul său de la Chicago pe degetul inelar, nu ca o figură întâmplătoare, ci ca una simbolică”.

Aurelia LĂPUȘAN

Comemorare

Ion Marin Sadoveanu

Viitorul dramaturg, pe numele lui adevărat Iancu Leonte Marinescu, s-a născut la 15 iunie 1894 în București, mama sa fiind fiica grefierului Iancu Petrescu.

În 1900, Ion Marin Sadoveanu vine cu mama sa și se stabilesc la Constanța. A urmat cursurile liceului „Mircea cel Bătrân”.

Activitatea sa de viitor om de teatru debutează aici și la această vârstă. În liceu își desfășura activitatea Societatea „I.L. Caragiale”, cu scopul mărturisit de secretarul acesteia, prof. Grigore Sălceanu, un bun dramaturg dobrogean: „lărgirea educației intelectuale, îmbogățirea culturii naționale, dezvoltarea gândirii ordonate, a spiritului critic, gustului citirii sănătoase și a frumosului, fiind aproape de concepția școlii creatoare (formarea deprinderii elevului de a emite opinii personale)”.

Conferențiarul invitați la aceste șezători ale Societății „I.L. Caragiale” la Constanța se numeau: Constantin Mureșanu, dr. Gh. Marinescu, membru al Academiei române, C. Rădulescu Motru, Stavru Tarasov, Sava Athanasiu, Moldova Alexandrescu, Eugeniu Botez, Radu Vulpe, Nicolae Iorga, Tudor Vianu, Liviu Rebreanu ș.a.¹

Ion Marin Sadoveanu a absolvit gimnaziul la Constanța cu cele mai strălucite rezultate, dar părinții au decis să urmeze cursul superior la „Sfântul Sava” în București unde se împrietenește cu Camil

Petrescu, V. Timiș, N. Vlădoianu. Vacanțele și le petrecea numai la Constanța unde, de altfel, ia prima dată contact cu teatrul. Joacă în „Doctor fără voie” și tot aici își încearcă prima dată condeiul. Studiază dreptul și apoi literale, își ia licența, îmbogățindu-și apoi cunoștințele la Paris unde și realizează căsătoria cu Marieta Sadova, cea care ajunge și la Constanța o mare actriță și regizoare (a montat în decembrie 1966 „Femeia mării” de Ibsen, apoi, în noiembrie 1967 „Azilul de noapte” de Gorki). Mai târziu, Marieta Sadova va face teatru în Germania, Italia, Franța.

La Constanța, viitorul scriitor a locuit în vila anume construită de tatăl său pe str. D. Sturdza (azi strada Revoluției) în vecinătatea clădirii care adăpostea Serviciul de biologie marină al Academiei, având astfel posibilitatea să stea la malul mării și să se lase influențat de stările ei. În 1921 întemeiază și conduce cenaclul literar „Poesis”.

De altfel, „Constanța, pe urme de pietre și amintiri de oameni”, publicată în 1931 în „Boabe de grâu” este o monografie sentimentală a orașului. Ion Marin Sadoveanu plasează în cele două romane de referință ale sale: „Sfârșit de veac în București” și „Ion Sântu”, și peisaje marine iar romanul istoric „Taurul mării” este o „reconstituire arheologică în genul Salammbô, dar mai

liberă, având ca temă elenizarea sciților în secolul V î.Ch (...) Prozatorul. luând lucrurile în serios, se documentează și descrie cu lux de amănunte formele fanatismului religios, ritualurile, molimele cumplite care bântuie în cetatea Histriei. Un negustor tenebros, Genaios cel Bătrân, vrea să introducă în Histria cultul lui Poseidon (taurul mării) în scopul de a-și spori autoritatea și de a câștiga noi bunuri materiale. I se opun forțele luminate, conduse de fiul său, Genaios cel Tânăr, de Zoetes și Homericus, însă conflictul este neviabil, artisticește, tirania este slabă, ridicolă, adversarii ei n-au identitate literară”.²

Despre Ion M. Sadoveanu s-a scris mult. Cea mai interesantă

¹ Faiter, Ion. Liceul „Mircea cel Bătrân”, Constanța, 1996..

² Simion, Eugen. Scriitori români de azi, vol. II, Editura Cartea românească, 1976, p. 279..

apreciere i s-a făcut de către istoriograful teatral: dascăl al gustului public. Tocmai pentru că activitatea sa scriitoricească se îmbină cu cea publicistică. Ca membru al grupării „Poesis”, alături de Tudor Vianu și Marieta Sadova, au pregătit publicul pentru receptarea opiniilor estetice despre teatru, pentru acomodarea cu textele dramatice ale lui Pirandello, Ibsen, Shaw ș.a.

Conferințele experimentale – primele de acest gen din istoria teatrului românesc, le-a dezvoltat la televiziune și radio, ceva mai târziu. Începând din 1958 le-a reverificat priza la public pe scena Constanței. Își alegea o temă din istoria teatrului sau despre un mare compozitor, ori interpret, conferința lejer, cu imagini enciclopedice, avându-i alături la fiecare matineu duminical pe Tudor Vianu, Petru Comărnescu, Eugen Schileru, Mihai Jora, Victor Eftimiu, Octav Gheorghiu, Ion Zamfirescu, Valentin Silvestru, Ovidiu Drimba, Ion Frunzetti, Horia Deleanu ș.a. Fiecare temă abordată era urmată de fragmentele de text sugerate, în interpretarea celor mai buni actori, pe care și-i alegea singur.

Declarat pedagog pentru publicul eterogen, Ion Marin Sadoveanu are cu siguranță în viața petrecută la Constanța și în dese sale reveniri aici, un rol educativ important. Iată cum anunța un ziar local prezența la Constanța a dramaturgului: „La șezătoarea liceului „Mircea cel Bătrân” din localitate, anunțată pentru vineri, 14 crt. ora 9 seara, dl. Ion Marin Sadoveanu, inspector general al ministerului artelor și un distins fiu al Constanței, va conferința vorbind despre „Doi maeștri ai dramei moderne: Ibsen și Strindberg”.

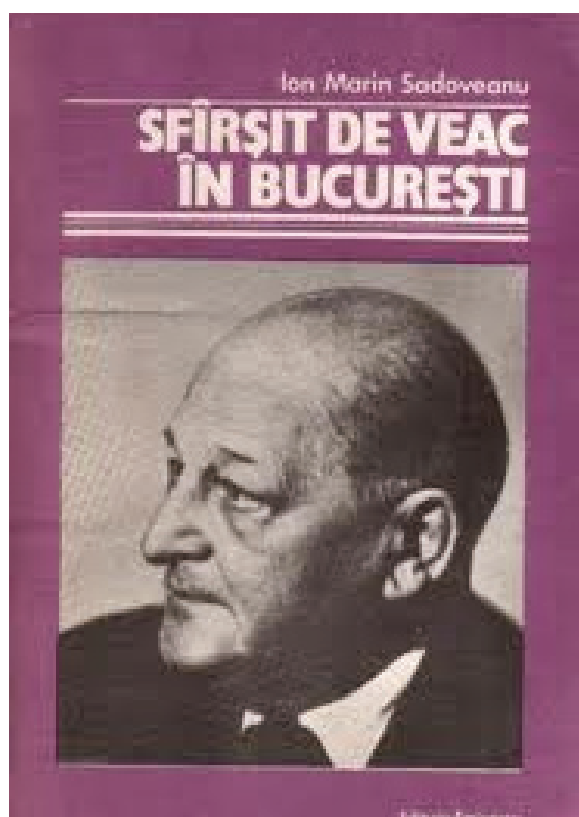
Când s-a înființat la Constanța Academia Populară - 30 august 1926, ironia și apoi apatia au fost primele „încurajări” publice. Conferințele erau organizate în sălile Școlii primare de băieți nr. 1. Repede, în jurul catedrei Academiei Populare s-au adunat ascultători de toate categoriile și vârstele: frunțași din viața economică și politică, tineri, muncitori, elevi.

Președintele Academiei era avocatul Bucur Constantinescu, licențiat în drept, dar și absolvent al Facultății de literologie București.

Scopurile propuse: satisfacerea nevoilor culturale: formarea unui mediu spiritual-pedagogic pentru intelectualii orașului. S-a creat o „școală liberă”, căci Academia nu a dat nici titlu, nici prestigiu social - era, deci, o instituție populară, după model englez (Institutul Toynbee Hall din estul Londrei).

O dată cu înființarea Academiei, s-au pus bazele unei biblioteci, mărită prin donații și subscripții publice. Academia și-a desfășurat activitatea pe patru secțiuni: științifică, politică-social-economică, literară-istorică-artistică, pedagogică, comemorări și actualități.

Conferințele au fost publicate în cele trei cotidiene din Constanța: „Dacia”, „Dobrogea Jună” și „Marea Neagră”. Cine erau conferențiarilor filantropi ai Academiei? N.I. Teodoreanu, directorul Oieriei Statului Palas,

autorul monografiei „Oieria națională și Laboratorul de cercetări zootehnice Palas”, pentru care în 1932 - a fost răsplătit cu Premiul Academiei de agricultură din Franța, V. Vâlcovici, profesor universitar, rectorul Școlii Politehnice Timișoara, Dr. Petre Stoenescu, directorul Serviciului sanitar portul Constanța, căpitan ing. Ștefan Cristescu, care conferința în 1927 despre „Televiziune, telepatie, hipnotism, sugestie”, comandor C. Bucholtzen, comandantul Școlii de marină Constanța, dr. prof. Carol Blum, prof. G. Carp, prof. G. Coriolan, prof. C. Mureșan, avocat Aurel Vulpe, ing. Jean Stoenescu Dunăre, avocat Dan Alecu ș.a.

Această amplă mișcare culturală succeda eforturile unei publicații locale numită „Limanul”, organ al Ligii pentru educație cetățenească, care în mai multe numere consecutiv - revista nu a apărut decât în 1923! - a publicat articole despre „Educația maselor” ,

„Rolul social al artei”; „Muncă și umanitate”.

Un profesor al liceului „Mircea cel Bătrân”, Haig Acterian, absolvent al Conservatorului de artă dramatică, cu studii de regie teatrală și cinema la Viena, Berlin, Roma, fost director de scenă la teatrele „Bulandra” și „Maria Ventura” a fost deosebit de activ în această perioadă în viața Constanței.

Haig Acterian publică cronici teatrale, medalioane ale marilor actori nu numai în revistele locale ci și în „Universul literar”, „Est-Vest”, „Vremea”, „Arca”, „Reporter”. A scris, printre altele, „Shakespeare”, „Pretexte pentru o dramaturgie românească”, „Jordan Craig și ideea de teatru”, „Organizarea teatrului”, „Limitele artei”, „Dragoste și viață în lumea teatrului”, „Cealaltă parte a vieții noastre”. A fost scurtă vreme și director al Teatrului național din București.

Împreună cu Abdul Ferat au fondat Teatrul „Muncă și lumină” (1938) pentru a pune în scenă cu elevii conștanțeni „O scrisoare pierdută” de I.L. Caragiale.³

H. Nicolaide, actor, umorist și dramaturg, își desfășoară și el o activitate prodigioasă în orașul natal. În volumul „1001 zâmbete” își începe biografia astfel: „Numele și prenumele sunt tipărite pe copertă. Locul nașterii - unde a pribegit Ovidiu. Anul - e mult de-atunci. Cea mai dragă dintre amintiri - Zborul pescărușilor. Prima iubire - marea. Muzica îndrăgită - în nici un caz mugetul geamandurilor. Studii destule, multe dintre ele inutile. Mâncarea preferată - midii. Deci, get-beget - conștanțean”.

În liceul „Mircea cel Bătrân” face spectacole de revistă, unul din ele în care avea rolul

principal al poetului renegat Ovidiu se numea „De la Mamaia la Tataia”. În aceeași recentă monografie a liceului „Mircea cel Bătrân”⁴ se relatează că în timpul reprezentațiilor actorul cobora de pe soclu pentru a explica spectatorilor de ce a fost așezat Ovidiu cu spatele către Primărie: să nu se vadă cutare sau cutare potlogărie.

În sală, printre spectatori se aflau colegii săi, recunoscuți în lumea artelor de mai târziu: Haig Acterian, Virgil Teodorescu, Cik Damadian, Tanți Economu, Chiril Economu, Maria Voluntaru - aceștia trei din urmă, viitori actori ai Naționalului bucureștean. Celelalte titluri de revistă jucate de H. Nicolaide la Constanța în perioada 1940-44, sunt „Cocoșul de la Notre Dame” și „Băieții veseli” - cu peste 100 reprezentații.

³ Făiter, Ion. Liceul „Mircea cel Bătrân, Constanța, Editura Muntenia, 1996, pag. 80..

⁴ idem, op. cit. pag. 90.

ÎNCĂ UN TROFEU PENTRU ROBERT GABRIEL OLARU

Participarea la un nou concurs i-a adus tânărului Robert Gabriel OLARU, cursant al Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, un valoros premiu.

La începutul lunii aprilie 2014, la București, a avut loc cea de-a treia ediție a Festivalului Național „Steluțe muzicale”, organizat de Asociația Culturală „Belle Arti”. Manifestarea s-a desfășurat la Colegiul Național „Mihai Viteazul” din București și a reunit concurenți din întreaga țară.

Printre aceștia s-a numărat și reprezentantul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”, Robert Gabriel OLARU, care a

obținut Trofeul Fair-Play Kids și locul al II-lea. Robert Gabriel OLARU este din Bărgăanu, are 13 ani și urmează cursurile de Canto Muzică Ușoară, profesor Rodica IFTIME, din cadrul Centrului Cultural Județean Constanța „Teodor T. Burada”.

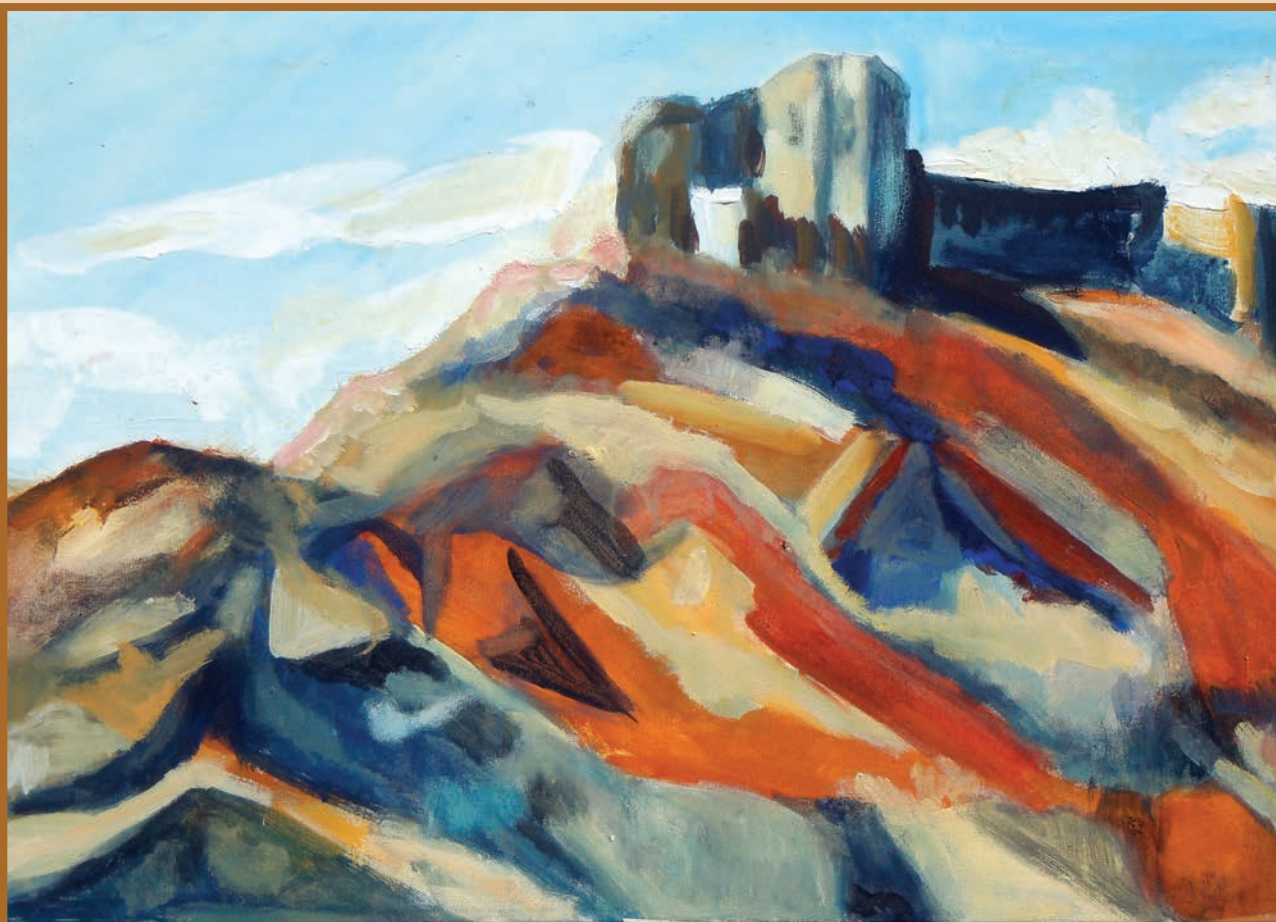

**Laura Ungureanu, lucrarea Germinare 1 acril, pânză, 90x70,
cursantă a prof.Gabriela Gheorghe**

Ioana Maier
 "Peisaj la Canlia"
 tempera pe carton, 70x50 cm

Ioana Maier
 "Isala"
 acrylic pe pânză, 70x50 cm